

ВЛАДИМИР ПИРОЖНИКОВ
ПО ПАСБИЩАТА НЕБЕСНИ
КРИМИНАЛНО-
ФАНТАСТИЧНА ПОВЕСТ

Превод от руски: Виктория Алексеевна, —

chitanka.info

Предава радиотелецентърът на астероида Мидас! „По-добре да виждаш с очите си, отколкото да блуждае душата ти.“ С това изречение на Еклесиаст ние по традиция откриваме поредния обзор на събитията от астероида. Програмата води Ян Клапер. Местно време двадесет и два часът и тридесет минути. Във всички обитаеми помещения на пансионата и базата температурата е двадесет и девет градуса и седем десети, а нивото на радиацията превишава нормалното с две стотни от рентгена, което не представлява опасност за здравето. В момента на астероида се намират хиляда осемстотин и шестдесет човека. Призоваваме всички към икономия на вода и енергия. „По-добре да виждаш с очите си, отколкото да блуждае душата ти.“

— Предава радиотелецентърът астероида Мидас. Второ денонощие продължава повишената слънчева активност, поради което са нарушени радиовръзката и транспортните съобщения във вътрешността на целия Пояс. Продължава и метеорният дъжд, радиантът на който се намира в съзвездие Херкулес. Главният астроном на базата Мидас, доктор Вадим Седов, смята, че този незарегистриран метеоритен поток може временно да се нарече „Херкулиди“. Доктор Седов предупреждава, че независимо от малката плътност на потока е възможно временно засилване на бомбардирането.

— Предава радиотелецентърът на астероида Мидас. Продължаваме програмата. Днес след съвещание на ръководството се възобновиха възстановителните и профилактични работи на международната транспортна база, където вчера падна голям метеорит. Наред с многото неуредици, предизвикани от резките сътресения на повърхността, беше регистрирано значително изтичане на ксенон, който във вид на прозрачна атмосфера е обвил целия астероид. Ксенонът е тежък инертен газ, притежаващ способността да свети, когато бъде пронизван от частиците с висока енергия на слънчевия вятър. С това се обяснява фееричното сияние и уникалният звезден дъжд, на който гостите на астероида се любуват вече втори ден. Освен зрелищният ефект метеоритно-корпускуларната атака има и друга, драматична страна. От едно денонощие ремонтната група на инженер Георг Шебел се оказа откъсната в долния отсек на базата и в момента продължава да се намира на дълбочина двадесет и пет метра под повърхността на астероида. Запасът от въздух и вода им дава

възможност да издържат не повече от двадесет часа. Напомняме на туристите, че спазвайки правилата на космическата безопасност, във всички помещения на повърхността ще бъдат поставени следящи телекамери. По този начин вие ще можете непрекъснато да наблюдавате съдбата на групата по трети телевизионен канал. Какво ще видим? Ужасната агония на осемнадесет човека, между които и една жена, или вълнуваща среща между спасени и спасители? Групата на работещите в базата заедно с десет доброволци от почиващите в нашия пансион си пробиват път надолу. Тяхната работа ще следите по четвърти канал. „По-добре да виждаш с очите си, отколкото да блуждае душата ти.“

— Предава радиотелецентърът на астероида Мидас. Преди два часа стана мистично събитие. Както ви съобщихме, вчера бяха намерени мъртви в стаите си Жулиета Ромбели — двадесет и четири годишна, и Бенедикт Сард — шестдесет и две годишен. Преди да бъдат изпратени на Земята, телата им след аутопсия бяха положени за съхранение в криокамера. Преди два часа по команда на компютъра двете тела бяха изхвърлени в космическото пространство. На запитването на дежурния оператор компютърът отговори, че е постъпил съгласно инструкцията, изискваща незабавно освобождаване от бързоразлагащи се вещества при температура над двадесет градуса по Целзий. Напомняме, че вследствие на неуредиците, причинени от метеоритната бомбардировка, криогенните системи работят с голямо натоварване. Покачване на температурата се забелязва както в жилищните, така и в спомагателните помещения. Прегряването оказва влияние и върху работата на изправната техника. По тази причина началният импулс, който беше даден на тленните останки на покойниците, не надмина изчислената скорост на разбягването. Сега двете тела се въртят по елиптична орбита около астероида, постепенно доближавайки се до неговата повърхност. Приблизително след около четиридесет часа се очаква те да паднат върху реголитовия слой, някъде между пансиона и базата. Преподобният Уолтър Грин — капелан на Световния съвет на църквите — и досега не е дал отговор на въпроса, може ли съхранението на телата върху повърхността на астероида да се смята за погребение. Във фоайето на хотела отец Грин изнесе проповед, в основата на която бяха залегнали думите от глава тринайсет на Евангелието от Лука: „Понеже, казвам ви, мнозина ще

поискат да влязат, но не ще смогнат“^[1]. В момента в западната част на небето, на фона на съзвездие Водолей се вижда бавно плуващият на изток Бенедикт Сард. След няколко минути в същата посока над Крокодиловия планински хребет ще изгрее тялото на Жулиета Ромбели. „По-добре да виждаш с очите си, отколкото да блуждае душата ти.“

— Говори и предава радиотелецентърът на астероида Мидас... Днес на обяд изтече наказанието на техническия директор и съпритежател на пансиона доктор Шон Балуанг. Началникът на мидаската полиция Сержант Крег твърди, че този двудневен арест е бил извършен по указание на зоналния комисар на ООН като превантивна мярка за пресичане дейността на така наречения „Сапунен клуб“. Въпреки изтеклия срок на ареста, пристигналият сутринта в Мидас комисар отказа да освободи доктор Балуанг. По негово мнение Балуанг е отговорен за смъртта на Ромбели и Сард. Мидаската полиция разполага с акта от медицинската експертиза, от който се вижда, че смъртта на Жулиета Ромбели е предизвикана от силна доза сънотворно, а Бенедикт Сард е починал в резултат на инсулт. В нарушение на всички юридически норми, по нареждане на комисаря интензивният разпит на доктор Балуанг продължава...

От думите на диктора излизаше, че съм тиранин и узурпатор, тъпоумен космически шериф в униформа на комисар от ООН. Някои от присъстващите в залата вече започнаха да ме поглеждат и да си шушукат зад гърба ми. Изведнъж целият ресторант потъна в тъмнина. Разбрах, че генераторите превключиха потока на енергията към защитното поле, обграждащо жилищните корпуси. Излезе, че голям метеорит е попречил на разобличаването ми пред очите на публиката. И наистина — в следващия момент ревнаха сирените.

— Дръжте се! — успях да извикам на съседите по маса и в същия миг се затъркаляхме по пода. Силният удар помете всичко около нас. Отвсякъде се чуваше трясък, звън от счупени стъкла, писъци на жени... Като че ли Мидас се разцепва и от огромен астероид става отделни късчета летяща маса. След първия удар последваха два-три по-слаби. Отломките падаха в образувалия се кратер. Неочаквано, както бяхме притиснати до стената, ни освети заемащ половината зала екран. Върху него, някъде зад близкия хоризонт на Мидас, се виждаше треперееща и преливаща се в широк сноп зловеща кървава светлина.

Ръката ми се лепна в нещо мокро. Доближих дланта до лицето си и я облизах. Алкохол в Космоса! Още една явна улика срещу Балуанг. Отново можех да го арестувам за два дни.

— Божичко! Помощ! — изкрещя хваналата се за мен танцьорка, паднала в суматохата от естрадния подиум. Нейното облекло — ботушки и икономично ушити бикини — позволяваше да се види голото ѝ тяло, покрито с рани от изпочупени стъкла. Беше една от онези шикозно танцуващи девойки, които, както подозирах, струват много скъпо. Снимката ѝ отдавна лежеше в досието на Балуанг.

— Няма страшно, Ло, само метеорит — казах ѝ приятелски, като не забравих да включа джобния си магнетофон. В следващия момент тя забеляза кръвта по лицето си и се разплака.

— Ще се взривим, нали?... Ще ме зарежеш ли?

Взе ме за свой човек.

— Сега ще започне аварийното изнасяне в спасителните ракети — отговорих делово. — Къде са документите ти?

Малко смутено тя измънка:

— В Шон.

— За него ли работиш?

— Да.

— Как се казваш?

— Лола Рейн.

Втора улика. За няколко минути успях да разбера почти всичко, достатъчно да сложа край на дългата игра и да закрия „Сапуненият клуб“. Няколко мигновени труса могат да ти дадат повече, отколкото половингодишен къртовски труд.

— Внимание! — оживяха скритите репродуктори. — Предава административният център на туристическия комплекс! Всички да останат по местата си! Ще бъде пуснато аварийното осветление. Умоляваме комисарят от ООН да се яви в залата за видеовръзка.

Подадох на Лола носната си кърпа и тръгнах през преобърнатите мебели, за да изляза във фоайето. Лампите тук почти мъждукаха. Под краката си усещах все същия звук на строшени стъкла. Обзавеждането беше точно в стила на Шон Балуанг — всичко натурално и истинско. Но сребърните огледала, кристалните плафони и китайският порцелан притежават удивителното свойство бързо да се превръщат в купчина боклук. Дори ми се искаше големият метеорит да удари още веднъж,

но не по обратната страна, а някъде близо до пансиона, собственика на който разпитвам вече трети ден.

Товага още не предполагах, че метеоритите наистина могат да падат по поръчка.

На екрана на видеофона ме очакваше началникът на следствения отдел Свен Мейдън. Заедно с бюрото си и флага на ООН над главата, той се беше вмъкнал в канала на общата телевизионна мрежа.

— Какво става на Мидас?

— Метеоритен дъжд от два дни. Преди малко имаше попадение съвсем до нас.

— Така — замислено проговори Мейдън, сякаш виждаше в това нещо необикновено. — Какво ново около „Сапунения клуб“?

— Имам преки улики.

— Добре. Предай работата на своя помощник и се връщай веднага.

— Защо? Какво се е случило?

Мейдън погледна встрани, прехапа устни, отново се обърна към мен и произнесе тихо:

— Този метеоритен дъжд е изкуствен...

В учебниците за Пояса на астероидите и досега се срещат пасажии от монографията на Ръсел, издадена през 1930 година. „Орбитите на малките планети — пише Ръсел — са така объркани, че ако бяха телени пръстени, при повдигането само на един от тях ще се вдигнат и останалите, включително орбитите на Марс и Юпитер.“

Мисълта на Ръсел е абсолютно вярна, но ние, заселниците на Пояса, и до днес се мъчим да измъкнем от него всичко изгодно. А в това проклето място нещата са свързани помежду си. Тук причина и следствие така бързо се оплитат във верига от непредсказуеми събития с непредвиден, много често фатален край, че чиста печалба почти никога няма и сладостта на победата като правило е примесена с горчивината на поражението.

До скоро се смяташе например, че орбитите в Пояса ще бъдат пресметнати, моделирани с компютър и стълкновенията на астероидите, пораждащи опасните метеоритни потоци, ще бъдат прогнозирани с години напред като слънчевите затъмнения. Сега Поясът до горе е наблъскан с компютърна техника, изчислителни комплекси има, кажи-речи, на всеки астероид. Свързани заедно, те

могат да действуват синхронно като една машина в рамките на Международната интегрална информационна компютърна мрежа — МИНИКМ. И какво? Небесната механика се оказа толкова обърквана, като че ли духът господен го е домързяло да надникне тъдява и Поясът на астероидите е останал във властта на първичния хаос. И сега всеки мошеник, притежаващ изчислителна машина от серията МИНИКМ, щом си е платил данъка, може да се включи към международната компютърна мрежа и да използва нейните възможности за различни приятни изживявания от рода на тези, с които се забавляват клиентите в заведенията на Балуанг.

Така стоят нещата и с полезните изкопаеми. Поясът на астероидите отначало ни изглеждаше като новогодишна баница, нарязана на огромни парчета; и всеки от нас беше отворил голяма уста... Сега оттам се извозват едва ли не всички елементи от таблицата на Менделеев, но тази инженерна победа не изкупва нарушенията на закона и нравствеността. Не преувеличавам. Много от това, което става на Луната или на Марс, е практически невъзможно да се скрие; достатъчно е да се изведат няколко спътника, за да се контролира цялата повърхност. Но тук, в този архипелаг от космически острови, е лесно да се скрие ракета с контрабандна стока, игрален дом или, ако щете, цяла пиратска ескадрила. Комисариатът на ООН, Интерпол и националните полиции на страните участнички знаят това много добре.

С една дума, ние бяхме прави, като не бързахме да си пъхаме носа. На моя участък например преди десетина години нямаше нито един рудник, в камънаците се ровеха единствено учените и беше спокойно. Сега е истинско вавилонско стълпотворение. Спокойните времена минаха, след като ООН започна да дава астероидите под концесия на частни фирми. Разбира се, идеята беше благородна: борба с безработицата, създаване на нови работни места и други от този род. Но и най-святото може да се обърне в дяволска шега. Успоредно с работните места се пръкнаха и различни домове за забавления със съмнителна репутация. Клиентите им помъкнаха там всичките си земни удоволствия: алкохол, наркотици, рулетка... Не бяха забравени и момичетата! Наскоро излезе и модата на „Сапунените клубове“. Това вече си е чисто наше, местно изобретение, на Земята почти нищо не знаят за него. Клубовете работят по метода на брачните кантори:

клиентът попълва особена карта, където описва желанията си, заплаща определена сума, след което компютърът му намира нещо подходящо. Обикновено по този начин се подбираха компании за съвместно прекарване на отпуската, но не мина много време и някои от по-предприемчивите научиха компютрите така да събират двойките и да връзват потребностите им, че в уговорения срок почти сигурно отношенията им ставаха взаимнозадоволяващи. При това, както твърди рекламата, се запазвала пълната „естественост и непринуденост“ на отношенията. Но за каква „непринуденост“, по дяволите, става дума, щом човек по всякакъв начин се примамва да стане роб на собствените си желания? Ако не някой му хрумне например да се накваши не с познати пияници, а непременно в компанията на нобелов лауреат, достатъчно е само да плати, и може да бъде спокоен — в договорения срок „Сапуненият клуб“ ще се погрижи клиентът да бъде включен в банкет заедно с голямата знаменитост или ще замени поръчката му с нещо друго, не по-малко „естествено“. На човек, който купува редовен абонамент, се гарантира удовлетворяването на всякакви желания, стига „те да не излизат извън рамките на търпимото от съвременното общество“. На практика това означава, че клубът не изпълнява само желанията, нарушаващи юридическите закони; що се отнася до нравствените закони, те се нарушават, откакто свят светува, а светът от това не се е променил; според логиката на основателите на клубове, към „търпимото“ може да се включи, кажи-речи, всичко — от алкохолизма до груповия секс.

Откакто Балуанг откри „Сапунен клуб“ в моя сектор на Пояса, аз се боря с него, свято вярвайки, че изпълнявам дълга си, като пречиствам космоса от мръсотията. И когато вече бях готов да закрия заведението на Мидас, случилите се събития ме накараха да се усъмня в смисъла на тази борба. Неочаквано разбрах, че злото, което се опитвам да изкореня, е само крайчето от дяволската опашка, но далеч не е самият дявол. В първия момент дори ми се стори, че приличам на онзи глупав цар, който заповядал на войската си да отсече морето. С една дума, разбрах, че нещата са много по-сложни, отколкото ми изглеждаха от пръв поглед.

Не, не се отчаях. Сега, когато първоначалното ми смущение поотмина, мога да кажа, че това разбиране, колкото и горчиво да е то, не означава смирение. Все още признавам справедливостта на

английската мъдрост, че всеки през живота си изяжда шепа кал, но никога няма да се съглася, че яденето на кал е неизтребима човешка необходимост. На същата тази история, която дълбоко разтърси привичните, но както се оказа, доста плитки мои убеждения, дължа сигурността си и дори своята твърдост. Затова искам да ви я разкажа.

Предполагам, читателят вече е разбрал, че историята започна на Мидас, където се занимавах със „Сапунения клуб“. Общо взето, тя започна малко преди това и от самото начало доста шумно, по-точно с редица аварии по астероидите, следващи една след друга като броеница. Всички мои хора от Земята до Юпитер бяха като побъркани в усилието си да разберат каква е работата. Началникът на следствения отдел Свен Мейдън свика спешно съвещание. Тогава за пръв път чух за Орача...

— Гледайте, момчета — каза Мейдън, — това е биостанция Нектар. Снимките са направени в деня на катастрофата.

Когато светлината загина, видяхме от височината на патрулния спътник пейзажа на Нектар: острието на планинския гребен, звездното небе, хаоса от пукнатини и скали, поръсени с черен прах. Астероидът бавно се въртеше отдясно наляво и скоро се видяха сградите на биостанцията — няколко купола на жилища и цилиндри-полдери, наредени в дълга верига на края на платото. Гледана отгоре, тя приличаше на лента с патрони за тежка картечница, забравена там от Бога на войната. Подобни сравнения хрумват само на тези, които непрекъснато се занимават с конфискуване на оръжие. Биостанцията е съвсем мирен обект. Полдерите са огромни цилиндрични парници, където се отглеждат пшеница, ръж, зеленчуци и други полезни треви. Веднага изниква въпросът: кому са попречили краставиците и копърът? От друга страна, Мейдън едва ли безпричинно ще свика съвещание. И какво означава този „изкуствен метеоритен дъжд“? Вярно, това се случи на Мидас, а не на Нектар... Нима дотук, до тихия Нектар, където няма нито рудници, нито транспортни бази, нито обсерватории — нищо, освен безобидни градинки, нима дотука стигна вълната на веселия живот?

— Тези от вас, които са посещавали Нектар — започна Мейдън, — знаят, че освен обикновената работа, тук се провеждат опити по селекция на нови, генетично ценни култури. Като фактори за генни мутации се използват слънчевият вятър и космичните лъчи.

Въздействието им се регулира с екрани под формата на транспаранти, движението на които се ръководи от стационарен компютър. Аварията стана така: отначало е задействувала автоматичната радиационна защита, поради което всички помещения са били изолирани и петимата се оказали затворени в полдерите. В този момент екранните резета започнали да се отварят едно подир друго, пропускайки смъртоносния радиоактивен поток.

В тъмнината някой подсвирна. При голяма доза на облъчване стоманените полдери са не по-надеждни от обикновено сако.

— За щастие минало е без жертви — рече Мейдън. — Хората са успели да се спасят, защото навреме сложили скафандри. Генният фонд е унищожен. Следствието установи, че сервомоторите на резетата са задействували самостоятелно.

В залата се раздвижиха.

— Десетки сервомотори? — се чу нечий изненадан младежки глас.

— Общо са петдесет и четири — спокойно потвърди Мейдън. — Не сме се събрали да си блъскаме главите с този проблем. Отговорът е намерен. Продължаваме с Орача. Давам думата на Ривера.

Главният експерт Ривера застана пред екрана, на който се появи холографен портрет на младеж. Веднага личеше, че снимката е направена набързо със скрита камера.

— Това е Орача, — каза Ривера. — Работи в международния изчислителен център на астероида Героин. Сега е в отпуска и пътува по астероидите. Намира се под наблюдение като изключително способен брейкър.

Залата въздъхна облекчено. Ето каква била работата. В нашия жаргон брейкър означава човек, който притежава способността да въздействува върху техническите системи с цел да ги разруши. Абсолютно никаква мистика! Ефектът се обяснява със свръхсилното биополе на брейкъра. Полето може да се фиксира и неутрализира. Но по думите на Ривера с Орача нещата стоят по-иначе. Няколко пъти са му правени проверки и тайно са засичани неговите параметри. Оказало се, че Орача няма никакво биополе! По-точно има, но като на всеки човек — напрежението, конфигурацията и спектърът са най-посредствени.

— По всяка вероятност — заключи Ривера — Орача притежава неизвестно за нас поле и затова е особено опасен. Неговите посещения на астероидите винаги завършват неприятно: техниката започва да се бунтува или въобще се поврежда.

Отново взе думата Мейдън. Той съобщи, че освен Нектар Орача е посетил още два астероида. Отначало се появил на Тетис. Бивал съм на Тетис и знам, че там освен биостанцията се намира автоматичната база на космофлота, където се зареждат безпилотните транспортни ракети, извършващи каботажни рейсове във вътрешността на Пояса. Излитането, кацането и сервизното обслужване на ракетите се осъществява от компютър. Докато Орача е бил на Тетис, ракетите непрекъснато се опитвали да кацнат с голямо отклонение от базата, създавайки опасност да се сгромолясат върху биостанцията. Биолозите от Тетис предположили, че повредата е в компютъра. Но всичко се оправило от само себе си, щом Орача напуснал базата.

— Да насочи ракета към станцията? — промърмори някой отзад.
— Това е чисто самоубийство...

Мейдън чу репликата.

— Мислихме и за това — каза той. — Предизвиквайки катастрофа, брейкърът също се излага на опасност. Но Орача винаги е нащрек и успява да избяга. В случая на Нектар той първи сложил скафандър и дори помогнал на другите. Но на Тетис, изглежда, не му издържали нервите, изчезнал е много бързо. За сметка на това случайното посещение на Мира му струваше скъпо.

Мейдън разказа как появяването на Орача на Мира предизвикало неуправляема реакция в хемореактора, която завършила с взрив. При това газовата струя ударила точно в помещението, където се е намирал Орача. Спасило го е благоприятното разположение на останките, които му послужили като защита. Метеоритният дъжд, породен от този взрив, се изсипал на съседния Мидас.

Сега разбрах какво имаше предвид Мейдън, когато говореше за изкуствения произход на мидаския херкулиден дъжд! В главата ми веднага заработи логическият генератор. А ако взривът на Мира, помислих, е само условие, създадено от Орача, за да бъде реализирана програмата на мидаския „Сапунен клуб“? Но как тогава да обясним подривните му действия на Нектар и Тетис, щом последиците не са от значение? Случката на Нектар би могла да бъде предизвикана от

брейкъра, но не става да я пробуташ, първо, поради локалността и мигновеността на самия инцидент и, второ, поради липса на купувач. В околностите на Нектар няма нито един „Сапунен клуб“ — единствените купувачи на катастрофи. Дванадесетте бълващи жупел ракети, които в продължение на три денонощия са били сериозна опасност за биостанцията на Тетис, са по-ефектна стока, но и тя няма къде да се пласира. Накратко, има два варианта: или Орача от време на време изпада в пристъпи на безсмислена вандалщина, или пък неговите действия нямат нищо общо с действията на „Сапунените клубове“.

Стажантът, който се интересуваше от сервомоторите, отново се обади. Изглежда, този новобранец се учудва от всичко.

— Не мога да разбера — с вълнение започна той — защо не разгледаме алтернативната версия. Да предположим, че този — той кимна към снимката на Орача — не е никакъв брейкър, а трите случая са просто фатално съвпадение. Доколкото разбирам, подобни катастрофи стават в Пояса и по други причини. И компютрите понякога грешат.

Въпросът прозвуча наивно, но Мейдън отговори на него съвсем сериозно:

— Разсъждавате логично, но изпускате някои детайли. Самостоятелни компютри в Пояса няма. Поясът е зона с повишена опасност и затова всички изчислителни комплекси са обединени чрез космически връзки в Международна интегрална информационно-компютърна мрежа — МИНИКМ. Затова, ако изключим намесата на брейкъра, ще трябва да признаем, че МИНИКМ е започнал фатално да греша. Но защо тогава все още сме живи? Защо катастрофите стават непосредствено след посещение на определен пътник, последователно на Нектар, Мира и Тетис?...

Стажантът седна смутен.

— Вярно е — продължи Мейдън, — че ние не разполагаме с преки улики и с каквото и да било основание за арестуването на Орача. Липсват материални следи от неговото въздействие върху техническите системи и вместо отговорен за катастрофите той би могъл да се представи за невинна жертва. Сега в ролята на пострадал той почива в оазиса Офир на Марс. Не е известна и целта на неговите диверсии. Може само да се каже, че, кой знае защо, Орача не харесва

биостанциите. Всичките му диверсии са извършени там, където се отглеждат хранителни култури, така да се каже, „по пасбищата небесни“. Скоро лечебният курс ще завърши и Орача ще се завърне в Пояса. По всяка вероятност ще се наложи да хвърлим доста сили, за да разберем целите на този човек и да проумеем неговия талант.

В думите на Мейдън звучеше сигурност, но колкото повече мислех по това дело, толкова повече ме обземаха съмнения. В нашата практика често се срещаме с брейкъри и, честно казано, никой няма дори идея как точно да се бори с тях. За дванадесет години работа в Пояса само веднъж се сблъсках с брейкър. Беше възрастна жена — домакиня, докарана тук някъде от покрайнините на Сан Паоло. Компания, добиваща цирконий на Бригел, успя да изтощи астероида и стигна до банкрут, но точно тогава на някой му хрумнала щастливата мисъл да се инсценира в рудника катастрофа с помощта на брейкър и така да получат солидна застраховка. За разобличаването на тази злоумишлена диверсия на Бригел ми се наложи да летя чак до Бразилия.

Сега брейкър заплашваше биостанцията и аз отново имах причини за безпокойство. В поверения ми сектор на астероида Амброзия има биостанция, оставаща встрани от оживените трасета и, доколкото разбирам, представлява изключително удобен обект за брейкърска дейност. Най-разумно би било да стоя на Амброзия и да очаквам визитата на Орача, но е невъзможно да се намирам на две места едновременно. Ето защо бях принуден да водя политиката на „изплашения щраус“. Просто се стараех да не мисля за Орача. На Мидас изцяло се отдадох на ликвидирането на „Сапунения клуб“ и мислите ми за евентуалната поява на брейкъра отидоха на втори план. Много скоро обаче Орача напомни за себе си. Поработих спокойно само няколко дни. Напускайки Марс, той се насочи, разбира се, направо в моя сектор — към Амброзия. Веднага бях информиран. От този момент Поясът като че ли се завъртя по-бързо около Слънцето, а заедно с него и аз. За да изпреваря Орача на Амброзия, напуснах веднага Мидас. Мейдън, с когото поддържах непрекъснато връзка, ми съобщи брейкърът ще стигне преди мен. Чувствувах се като човек, който знае, че в дома му се готви обир, но не може по никакъв начин да попречи. Нарездането на небесните тела има значение не само за астрологията, но и в практическата навигация. И двамата с Орача се

движехме в плоскостта на еклиптиката, само че брейкърът заедно с Амброзия се намираше в западната ѝ квадратура, а аз в източната. Благодарение на това Орача ме изпревари с няколко часа. Все още се намирах по пътя към астероида, когато той го наближи. Бях готов за всякакви изненади и те не закъсняха.

Трима от нашите, тайно съпътстващи Орача от самия Марс, ми съобщиха, че още с появяването си на Амброзия брейкърът повикал по видеофона научния ръководител на биостанцията доктор Стефан Мински и му предал поздрави от Регина. Отначало Мински се посмутил, но бързо се овладял и определил среща на Орача в бара. Този предварителен светкавичен контакт показва, че може би ние, всички ние, безгрижно спим на ръба на пропастта. Името Регина в устата на Орача ми прозвуча като гръм — изведнъж разбрах към какво може би се стреми той.

— Знаеш ли коя е тази Регина? — попитах Мейдън, за да се уверя.

— Приятелката на Орача от Герион, Регина Савицка, по специалност психолог. Сега ще разберем откъде се познава с Мински.

— Няма нищо за изясняване. Преди две години тя работи с Мински на Амброзия и... С една дума, беше му почти жена. По-късно се разделиха, но важното е друго — напълно е възможно Орача да е научил от Регина за работата на Мински, а тя е секретна.

Щом чу за това, Мейдън веднага направи запитване до компетентните органи. След няколко минути стана ясно, че на редица биостанции, на тези ангелски тихи „пасбища небесни“, част от които са пострадали от Орача, вече от години, без много шум, се осъществява грандиозен научен проект. Наред с други изследвания, извършвани от биостанциите Нектар, Мира, Тетис, Цифара и Амброзия, там се правят още опити по синтез на изкуствени белтъчни продукти — заместители на обикновената храна. Тази международна научна програма, приета по инициатива на гладуващите страни от африканския Сахел, носи почти библейско название „Скайфилд“ — „Небесно поле“. Финансираше я ФАО — организация на ООН за продоволствие и селско стопанство.

Сред главозамайващите ребуси и ситуации в това необикновено дело неочаквано изникна чист и ясен мотив — борба за живот, за насъщния хляб. От космическите висоти слязохме до чисто земните

проблеми — до първичния човешки стремеж: да не умреш от глад и да живееш по-дълго. Типичен, ако се замислиш, проблем и на нашето време. Овладяхме близкия Космос, стигнахме орбитата на Юпитер, хрускаме курабийки в Пояса на астероидите, а в същото време милиони хора на Земята гладуват и умират от недояждане. Не зная защо стана така, но предполагам, че този феномен ще съществува, докато гладът има не само биологично, но и геополитическо значение.

Споделяйки възгледите ми, Мейдън изказа предположението, че някои международни корпорации, произвеждащи естествени хранителни продукти, са заинтересовани от провала на програмата „Скайфилд“. Така би могло да се обясни дейността на такъв уникален брейкър като Орача. Макар и реална, версията на Мейдън противоречеше на получаваната от нашите хора информация: Орача не поддържал никакви връзки с международния тероризъм, живеел доста самотно, срещал се с тесен кръг хора и като специалист по диалога „човек — машина“ цялото си време посвещавал на системите за общуване с компютри. Когато Регина се появила на Герион, той бързо се сприятелил с нея, но връзката им останала странна, непонятна, мъчителна и за двамата.

Свидетелите на тяхната връзка твърдят, че понякога Орача се отнасял към Регина с подозрение и се държал като последен негодник. Изобщо нашите експерти-психолози описват доста сочно тази страна от характера на Орача. По думите им Орача, влюбен в жена, е способен да стигне до самозабрава, да се раздава предано и всеотдайно, да я въздигне до върховете на щастието, а след това, по необясними капризи на раздразненото си чувство, да я унижи със злобно вдъхновение, за да може пак да хвърли всичко в краката ѝ, да я принуди за кой ли път да се примири, да потисне обидата и болката, за да преглътне собствената си накърнена гордост и ранено самолюбие. Според същите свидетели обаче и Регина често безпощадно унижавала самолюбието на Орача. С една дума, те се обичат и измъчват взаимно. Случват се такива неща между хората. Тъй или иначе, мъчително ми беше да слушам за тези погубващи страсти. Регина винаги ми е била симпатична. Как е могла тази красива и горда жена да се захване с брейкър и да търпи неговите унижения?

Сега ми остава само да съжалявам, че въпросът така и си остана за мен риторичен. Може би ако се бях опитал да потърся отговора му,

щих да се досетя за истинските мотиви на Орача. Не напразно помнех онзи показателен разговор с Регина, когато за пръв път ме осени мисълта, че по „пасбищата небесни“ наистина може би се решават съдбините на човечеството...

Това се случи малко преди Регина да се раздели с Мински. Пристигнах на Амброзия по анонимно повикване за среща с човек, който в писмото си обещавахе „да ми обърне внимание върху изследвания, заплашващи устоите на цивилизацията“. В този ден доктор Стефан Мински — млад, тридесет и две годишен ръководител на биостанция, ми разясни същността на автотрофния синтез. Разгледах лабораториите, реакторите, влизах в полдерите, но така и не разбрах откъде идва заплахата. Тъкмо обратното — всичко на Амброзия ми се стори връх на човеколюбието. Не е шега работа — изкуствена храна!

„Хората стигнаха до орбитата на Юпитер — разказваше Мински, — но продължават усърдно и с неимоверни усилия да се обграждат със зелена биосфера. Борейки се с глада в Космоса и на Земята, използваме все същите архаични методи: разораваме земя, засяваме зърно и прибираме реколтата. Не можем да се освободим от нивите, от торовете. Както мореплавателите от епохата на Магелан, които тръгвали на път по вода, а взимали вода със себе си. А колко е лесно: трябва само да отделиш молекулите на водата от молекулите на солта, за да стане морската вода обикновена. По същия начин е достатъчна само определена рекомбинация на молекулите, за да се превърне всяко неорганично вещество в белтъчини, мазнини и въглехидрати. Някои низши организми, например гъбичката кандида, могат да превръщат нефтопродуктите във високомолекулни съединения. С една дума — автотрофният синтез съществува и триумфира. Защо тогава да не го моделираме?“

В заключение Мински показва епруветка с мътножълтеникаво желе — белтъчна плазма, синтезирана от въглеродни хондрити, каквито има почти неограничено на Амброзия. „След време ще преработваме в храна астероиди, камъни и космически прах — нещо като «мана небесна»“ — каза Мински. Възприех думите му на шега и отговорих, че досега само Исус Христос е успял да превърне камъни в хляб. „Хората стават богове“ — лукаво се усмихна Мински.

Спомням си как по-късно вечерта в хотелската стая обмислях идеите на Мински. Далеч съм от научните абстракции, на света, общо взето, гледам практично, но този път бях объркан. Стараех се да мисля сериозно, но вместо това в главата ми бръмчеше дилетантска смесица от облаци космическа „мана небесна“, планетарни мъглявини от капчици сироп и Сатурнови пръстени от сублимирани бифтеци. Светът незабелязано се превръщаше в грандиозна кльопаля, където можеш да се гмурнеш сред изобилие, без да мръднеш от мястото си. Щом сме стигнали дотам, мислех си, че вече е по силите ни да създаваме изкуствени белтъчини и всичко останало, защо да се бъхтим да настройваме този неимоверно сложен и капризен механизъм на живата природа? Трябва ли да орем, да строим в Космоса гигантски полдери, да сеем зърно, да отглеждаме пшеница и да месим хляб, щом можем да получим същия резултат, работейки върху молекулярния проблем? Да знаеш как от всичко се прави хляб — вече това е самият хляб, останалото е без значение.

Нито за миг не забравях, че това са размишления и измислици на дилетант. Но в онази далечна вечер бях завладян от идеите на Мински, повярвах им и в крайна сметка стигнах до извода, че писмото, което ме доведе на Амброзия, е чисто и просто глупост.

Бях готов да си лягам, когато вратата се отвори и в стаята влезе стройно и красиво момиче в червен гащеризон. Спря до вратата, сложи ръце на гърба и ме погледна сериозно с тъмните си очи — така, както децата укоряват закъснелите си родители. Това беше същата Регина Савицка, двадесет и две годишната психоложка, отчаяно влюбена в своя ръководител. По-рано тя беше известна като най-красивото момиче — „мис Амброзия“, но сега тук повече се коментираха отношенията ѝ с Мински. Регина отдавна се стремела да му се хареса, но Мински не ѝ обръщал внимание; момичето полагало невероятни усилия да събуди интереса му и накрая успяло. Чувствата им бяха взаимни. Трагедията бе не в липсата на любов, а, така да се каже, в нейното качество. По-възрастен с десет години, Мински обичаше Регина някак прекалено красиво, както в книгите — мило, нежно, възвишено, дори трогателно, без да губи достойнство. Струва ми се, че само заради това Регина беше готова да му удари шамар. Не знаех на какво се дължи, но съм убеден, че повечето жени не могат да бъдат щастливи в любовта, ако не се измъчват. Те винаги копнеят за онова,

което нямат, и бързо им омръзва, щом го получат. Този факт още веднъж потвърждава, че човекът е по-сложен, по-дълбок, по-объркан от всяка своя най-скъпа измислица, от всяка лелеяна мечта, защото и най-скъпите фантазии и блянове се раждат от незадоволени желания, с една дума — най-често се измислят. Но не можеш да измислиш целия си живот, както не можеш да обхванеш с мисълта си света. Затова колкото по-релефно, по-реално си представяме желаното, колкото по-определен и по-доловим е образът на копнежа ни, толкова повече се отдалечаваме от нашите истински, дълбоки интереси.

Регина бе получила всичко, което искаше, за това не беше щастлива. Тя се страхуваше да не прекъсне любовта ѝ и несъзнателно търсеше в Мински изненади, искаше ѝ се да го види различен, неочакван. Така си обясних скрития смисъл на нощния разговор, по време на който Регина се опитваше да докаже пагубната за цивилизацията дейност на Мински. Според нея той бе от онези добронамерени строители, които прокарват пътя към ада.

— Разберете, в крайна сметка — убеждаваше ме Регина — истинският, живият хляб, който отглеждаме тук, на Амброзия, е нашата победа над Космоса, повече нравствена, отколкото технологична. Наистина влага се огромен човешки труд, но в награда получаваме не просто храна. Нашият труд създава ценности, благодарение на които можем да уважаваме себе си. Хлябът, отглеждан в пустото пространство, ни дава самочувствие на хора!... А Стеф иска да премахне труда, търси формула, по която автоматичните синтезатори ще произвеждат хляб в неограничени количества и от абсолютно всичко. Вече нещичко успя... Да предположим, че този хляб ще бъде дори по-хранителен от земния, но може ли той да бъде духовна ценност? Ще уважаваме ли тази гадна лепкава каша, от която ще имаме цели океани, само с натискането на едно копче? Запомнете, комисарю: изкуствената храна на Стеф не е нищо повече от соева чорба, която ще ни струва много скъпо — правото на първородство! Космосът ще ни осакати, ще ни направи нравствени мутанти, сбирщина от преситени идиоти, щастливи от своята преситеност!

Не ми стана съвсем ясно какво точно искаше Регина. Да се забранят опитите на Мински? Но властта на един зонален комисар на ООН не се простира толкова далече, че да отмени или поне да спре международна научна програма. Пък и трябва ли изобщо да се вдига

толкова шум? На теория можем да си представим „опасността от изобилие“, но едва ли има някаква възможност да я вържем на практика с днешните ни грижи. В наши дни, когато още не е забравен ужасът на глада, проблемите с пресищането съвсем не са най-актуалните. Точно това й казах на Регина.

Тя ме изгледа с мрачно съжаление — все едно, че в пазвата си лекомислено бях сложил отровна змия.

— Как не разбирате — въздъхна тя и развълнувано закрочи из стаята. След това поведе разговора отдалеч. Като начало ми разказа класически пример от областта на приложната психология. В средата на миналия век голяма американска хранителна компания с гордост пуснала на пазара нов кексов прах, значително икономисващ труда на домакините. Достатъчно било само да се добави вода, и кексът е готов. Какво било учудването на производителите, когато жените пренебрегнали новия продукт и предпочели по-малко свършени смески, които изискват допълнително губене на време — добавяло се още и яйце. Поканените за консултация психолози дали следното обяснение: включвайки в сместа яйчен прах, компанията прекалено много облекчила задачата на домакините, но ги лишила от радостта на творчеството.

Насладата от труда, удоволствието да твориш са необходими за човека, казваше Регина. Когато ги няма, крайният резултат не носи удовлетворение. Автоматизацията например, опростява управлението на техниката. Но дори при пълна автоматизация психолозите винаги препоръчват да се запазят разните там копчета, клавиши, шалтери, лостове върху таблото, за да не загуби човекът зад пулта чувството си на власт над сложните технически съоръжения и вярата в своята способност да ги управлява. Сигурно няма да открия велика тайна, продължаваше Регина, ако ви кажа, че на повечето ракети, банално курсиращи между Земята и Марс и вътре в Пояса, разкошните пултове за управление, украсени с индикатори, циферблати и разноцветни лампички, са една бутафория, защото полетът е изцяло автоматизиран. Компютърът изпълнява точните команди, а неправилните отхвърля. На тези кораби човекът е само юридическо лице, отговорно за товара, но ние не бива да допускаме той да се превръща в манекен, в част от товара. Ето защо му създаваме илюзията, че управлява. Това е своеобразна игра, в която човекът участва сериозно.

В идеалния вариант технологията за опростяване на задачи трябва винаги да бъде свързана с не по-малко мощна технология на заместване. За съжаление ние по-добре умеем да опростяваме задачите, отколкото да създаваме имитационни модели, способни да ги заместват. Помислете какво ще стане, ако Стеф създаде технология за превръщане на камъните в хляб. Разбира се, това е прекрасно, защото ще премахнем глада. Но заедно с него ще унищожим цял комплекс от духовни ценности, исторически създали се заедно с понятието „хляб“, защото вече ще получаваме хляба без труд. Смешно е да се надяваме, че някой ще чопли нивите и ще чака реколта. Трудът ще загуби всякакъв вкус и ще стане излишен. Дали ще намерим достатъчно ефикасен имитационен модел, който да замести труда и да стане „тренировка“ за човека, за да не се превърне той в празен консуматор, да си остане труженик и да преживява същите чувства, които е имал при добиването на „хляба насъщен“? Страхувам се, че няма да успеем. Но тогава ще се наруши хармонията и ще започне онова, което социолозите наричат „дрейф на ценностите“.

Такава е заплахата от работата на Стеф. Но това е само един пример, говореше Регина. Да погледнем по-дълбоко на нещата. С технологиите за опростяване днес често атакуваме някои деликатни области, които по-рано смятахме за свещени, и разрушаваме неща, които още не можем да моделираме. Можем ли например да създадем имитационния модел на майчинството, който ще дава на жената целия комплекс от необходими психофизиологически преживявания? Не можем. Но разрушаваме великата тайна на майчинството. Както знаете, по ред причини в Космоса е невъзможно оплождане и износване на плода. Ала сигурно не ви е известно, че в много медико-биологични центрове на Земята интензивно се правят експерименти по нова „методика на раждане“. Тази „методика“ изключва и бременност, и раждане. Детето ще се явява готовичко на бял свят, точно както Атина от главата на Зевс. Представете ли си? Съединението на мъжкия сперматозоид и женската яйцеклетка ще става на Земята в лабораторни условия, развитието на плода също, а след деветте месеца родителите ще получават своите деца, тъй да се каже, „по пощата“. Наистина ще спестим огромни неприятности и затруднения, ще избегнем родилните болки, но дали жената, получила бебе по този начин, ще изпита пълноценно щастие? Защо никой не мисли за технология на

заместването? Защо не се разработва модел как жената да изпита поне илюзия от това, с което се разделя?

Отдавна опростяваме процеса на бракосъчетанието. Винаги са съществували трудности, свързани с намирането на подходящ партньор. Рискът да не сполучиш придава особена ценност на преживяванията и отговорност за действията в процеса на сближаването. В наше време, когато компютрите подбират партньорите със стопроцентова гаранция, човекът предварително е застрахован от самота. Това, разбира се, е прекрасно, но не трябва да забравяме, че напълно изгубихме представата за партньора като избраник, предопределен от съдбата. Каква ти тук „съдба“, щом всеки знае, че избраният днес, утре може да бъде заменен с помощта на машината с друг, не по-лош от предишния.

Регина говори още дълго, обсипвайки ме с все нови и нови примери. Заедно с проблемите, които губят, хората губят и нещо от себе си. Капка подир капка изтича ценният духовен опит, извоюван в борба с трудностите и в труда. Регина помълча малко и добави: „Понякога страшно ми се ще Стеф да потъне някъде заедно с всичките си опити!“

Запомних тези думи, произнесени страстно и убедено в дълбокия отсек на станцията, където под слой камъни, бетон и стомана, като гореща, неспокойна жарава искреше нейният гащеризон. Не си спомням какво точно възразих, струва ми се, че просто не и повярвах. Тогава за мен бе повече от очевиден фактът, че Регина на всяка цена иска да превърне Мински в зъл гений, защото така той би възбуждал в нея по-силни чувства. Този аматьорски психоанализ ме задоволяваше напълно, но много по-късно прочетох от Чарлз Сноу, че точно учените държат чашите с добро и зло, но някои от тях смятат, че „това тежко бреме е незаслужено стоварено на раменете им, затова искат само едно — да си гледат своята работа“. Може би към тях принадлежи и Мински; но по това време те вече бяха се разделили с Регина, въпросът бе приключен, а комисарят от ООН, завеждащ един от секторите на Пояса, просто не е имал време да се замисли върху философските проблеми.

Сега обаче абстрактните идеи демонстрираха силата си; те пораждаха реалност, при това груба и с криминален характер. Камъните, превърнати в хляб, мислех си аз, са безопасни само в

книгите; материализираните стават експлозивни, повод за сблъсъци и катастрофи. Обикновените земни хора се захващат за работа, която винаги изисква божията мъдрост. Разбира се, не минава без спорове, взаимни проклетия и ожесточени схватки. Нима за две години нищо не се е променило и Регина се е сближила с брейкъра, единствено само за да постигне победа над Мински? Тази мисъл не ме напусна до самата Амброзия, но аз не казах нищо на Мейдън. Пък и какво ли можех да му кажа? Че катастрофите на биостанциите са предизвикани от желанието на една жена да си върне предишния любовник? Или че лудориите, които върши скитащият из Пояса брейкър, са просто „аргументи“ в един философски спор?

Най-лошото е, че в крайна сметка самият аз се обърках. Когато си спомнях думите на Мински, ми се струваше, че всичко е наред, науката се бори за хуманизъм и човечеството върви към всеобщо благоденствие. Но заставайки на позициите на Регина, виждах катастрофални бездни, в които можеха да загинат не само няколко биостанции, но може би и цялата ни цивилизация. Наближавайки Амброзия, не бях сигурен каква роля ще изиграя за човечеството — дали ще бъда негов спасител, или ще го блъсна към пропастта. Така или иначе, не очаквах нищо хубаво. Дори не ми се вярваше, че с помощта на програмата „Скайфилд“ астероидът може да стане за човечеството врата към рая. Макар и чисто външно, Амброзия малко подходеше на толкова блажено място. Всички въглеродни астероиди са необикновено тъмни, най-мрачните обекти в Слънчевата система. Двестакилометровата космата канара на Амброзия, разляла се върху екрана като бавен черен взрив, по-скоро приличаше на врата към ада, отколкото към райските градини.

Едно от битовите помещения на биостанцията носеше гръмкото име „Хотел Амброзия“. Орача бе регистриран под чуждо име. Наемаше стая, предварително подбрана от нас така, че накъдето и да тръгнеше, брейкърът непременно трябваше да мине покрай стаята на нашия човек. Орача не стоя дълго в стаята си. Както се разбра по-късно, глътнал две хапчета от успокоителните с чаша минерална вода, слязъл във фоайето и запитал портиера за марката на компютъра, използван на биостанцията, и действа ли той в постоянен синхронен режим с МИНИКМ. Отговорили му, че работата на астероида управлява компютър от серията „Логос дейта“, който влиза в

МИНИКМ като подсистема и общува непрекъснато с нея. След това Орача се отправи на randevу с Мински. Разговорът се проведе в бара на горния етаж на хотела. Нашите хора се намираха два етажа по-ниско и с телекамери следяха срещата им. Щом срещата завърши, ръководителят на групата за наблюдение Едмънд Дин се свърза с мен.

— По нареждане на Мейдън минаваме във ваше подчинение, комисарю. Кога ще пристигнете на Амброзия?

Отговорих, че ще кацна след час и половина, но тъй като нямаме време за губене, ще обсъдим беседата на Мински с Орача още сега.

— Изберете от видеозаписите най-важното. Останалото ще предадете с думи — казах на Дин.

— Добре — кимна той. — Давам началото.

Екранът премигна, появи се образът и видях Орача, седнал на масата в бара. След минута дойде Мински, поздрави го и седна. В този момент трансфокаторът приближи плътно лицето на Орача и за пръв път го разгледах отблизо. Сега изглеждаше по-различно в сравнение с холограмата. Това беше лице на маниак, може би дори на луд, с всичко, което обичат да описват авторите на евтини кримки: хлътнали очи, потно чело, горещ неспокоен поглед, фанатично присвити устни. Долавяше се вътрешно напрежение, което понякога минаваше в треска. Накратко, човек, живеещ, както се казва, на границата. Срещал съм подобни типове; такива хора са достатъчно развити, за да приемат безучастно себе си извън закона, и затова живеят с чувството, че са насекомо, което всеки миг може да бъде смазано. В крайна сметка това толкова изтощава, че с облекчение протягат ръце, когато им слагат белезници.

— Регина ли ви изпрати при мен? — запита Мински. Личеше, че се вълнува.

— Не — иронично се усмихна Орача. — Аз самият пожелах да ви видя. Регина само ми разказа за вашата работа.

Лицето на Мински се натъжи.

— Сигурно сте биолог? — попита той без особено любопитство.

— Не, аз съм кибернетик.

Мински учудено погледна Орача:

— Тогава не разбирам... с какво мога да ви бъда полезен...

— Ще ви задам няколко въпроса. Моля ви да ми отговорите искрено. Много е важно.

Мински сви рамене:

— Ако мога.

— Защо се разделихте с Регина?

Въпросът бе явно неочакван и груб. Мински дори се изчерви.

— Защо ме питате? Кой сте вие?

Орача бавно вдигна очи.

— Повтарям — рече той, — въпросът е много важен. От него зависи животът на човек.

Мински като че ли започна да се страхува от брейкъра. Погледна в страни и криво се усмихна:

— Не знам какво ви интересува... Регина охладня към мен. Опитвахме се да запазим нашите отношения, търсихме път един към друг... Но след това я подхвана някаква нечиста сила...

— Прибягвала ли е Регина към помощта на компютър, за да смени партньора си?

Всичко — и смисълът, и изборът на думите, и интонацията, с която бе зададен въпросът, всичко предизвика в Мински отвращение. Стори ми се, че дори потръпна, но, изглежда, не беше събрал достатъчно кураж да си тръгне. Може би: се страхуваше за Регина.

— За какво ви е тази нелепост? — изкриви се той. — Идиотщина... Е, да, веднъж, когато всичко още вървеше добре, Регина на шега попълни бланка на брачна кантора или на клуб за запознанства... Не си спомням точно. Машината изпрати отговора по пощата. Оказа се, че някъде съществува мъж, който ѝ подхожда идеално. Посмяхме се, и край. Повтарям ви: това беше шега.

Тук Дин прекъсна записа и каза, че след това доста време няма нищо интересно. Раздразнен и обезпокоен от безцеремонните въпроси на Орача, Мински не искал и не можел да си тръгне, без да разбере смисъла на срещата. Орача изпитвал търпението на Мински и започнал да се интересува за неговата работа, но без любопитство, като някакво задължение. Изглежда, отдавна всички знаели, при това не само относно интересите на биолога, но и за секретната програма „Скайфилд“. По всяка вероятност беше така. Мински разказал за опитите си в общи линии и без желание. От тях Дин разбрал, че човекът е хетеротрофно същество, способно да синтезира собствените си съставки само от органични вещества. Но такива в Космоса няма и за това Мински виждал задачата си в това, да придаде на човека

автотрофни свойства, или с други думи — способност на човешкия организъм да живее за сметка на неорганичната природа. Той съобщил, че опитите вървят успешно. След това, по всяка вероятност съзнателно, се задълбал в такива екзобиологични дебри, че Дин не успял да схване нищо. Според него затруднен бил и Орача. Брейкърът прекъснал Мински и неочаквано изтърсил нещо, от което всички колеги подскочили:

— Вие сте длъжен да прекъснете своята работа!

Тук Дин отново пусна записа и аз видях как Мински секна наскре думата. Той дори се отдръпна:

— Как така... Защо?... С какво право искате това?

— Не се плашете, не завинаги, само за определено време.

Мински внимателно се вгледа в Орача.

— Вие сте луд... — рече той.

— Напълно съм в ред — уморено отговори Орача. — И ви моля да отложите опитите си поради извънредни обстоятелства.

— Но какви?

Орача въздъхна:

— Още не са изяснени и... сега не е време да говорим за това. Всичко ще разберете, когато се видим отново. Ако това не стане, Регина ще ви запознае със ситуацията. Трябва да обещаете, че ще прекъснете изследванията си, докато не ви потърся аз... или тя. Това ще стане скоро, след няколко дни... Това е.

— А ще мога ли след това да продължа своята работа?

— Да, но може би вие самият ще се откажете.

— Благодаря ви — саркастично подхвърли Мински. — Поне съзнавате ли, че това е чистопробен шантаж?

Орача погледна Мински с омраза.

— Не ме плашете с наказателния кодекс. Има по-важни неща от него. На карта е поставен човешки живот... дори нещо повече.

Мински мълчеше съсредоточено. Едно след друго върху лицето му се изписваха страх, гняв и съзнание за собственото си безсилие. Според мен той още не разбираше кой стои пред него: луд, престъпник или фанатичен месия на някаква нова религия?

— Готов съм да повярвам, че делото е много важно — каза той накрая. — И все пак... Странно е. Толкова много настоявате, без да обяснявате нищо...

— Добре — кимна Орача, — ще ви кажа. Замисляли ли сте се над философската страна на вашата дейност? За това, с което, тъй да се каже, дарявате човечеството? Нима никога не ви е обземала тревога?

— Вас ви интересува моята философска концепция? — усмихна се Мински. — Добре. Аз съм биолог, а не ядрен физик. Никога няма да създам нещо, заплашващо живота. Целият смисъл на моята работа е да укрепвам живота и неговото могъщество. Кой твърди, че повторението на земните условия в космическото пространство е единственият път за това? Непременно ли цивилизацията е задължена да изразходва огромни енергии за възпроизвеждане, така да се каже, на планетарната си плацента? Искам да премахна биосферата и вместо нея да подаря изобилие.

Орача изгледа Мински със съжаление.

— Вие мислите, че изобилието може да се подарява?

Дин и неговите хора решили, че е настъпил моментът, когато Орача ще разкрие поне някои от картите си, но къде ти! Брейкърът по думите на Дин навлязъл в такива възвишени области, издухал такава философска мъгла, че станало съвсем невъзможно да разбереш нещо свястно от цялата тази демагогия. Колкото и да е странно, обратът на разговора заинтересувал Мински и той дори се спуснал да спори с Орача. Известно време и двамата се упражнявали в схоластика не като в криминална история, а като на философски диспут. Дин разказваше, че Орача рисувал всичко в трагични тонове, обръщал внимание върху някаква опасност, говорил за израждане на човечеството, а Мински опровергавал неговия песимизъм.

— С една дума, когато разговорът свърши, разбрахме едно — каза в заключение Дин. — Мински отхвърли искането на Орача. Сега, предполагам, трябва да се очаква, че брейкърът ще се опита насилствено да спре работата на Мински и ще разкрие уникалните си способности.

Съгласих се с Дин и като обсъдихме плана за действие в случай на неочаквана атака на Орача, прекъснахме телевизионния диалог.

Беше около полунощ, когато стигнах на Амброзия. По време на полета на два пъти ми се наложи да се настройвам на друго време. Не бях спал повече от денонощие. След като изслушах краткия доклад на

Дин, че брейкърът се намира в своята стая и по всяка вероятност ще остане там до сутринта, реших, че заслужавам малка почивка. Леглото ме теглеше отдавна, полегнах си, но след половин час въртене разбрах, че няма да заспя. Нервите ми бяха опънати до скъсване, в главата ми бръмчаха гласове и откъслечни разговори от този дълъг, предълъг ден; през ума ми пробягваха хаотични мисли, оформяха се какви ли не съпоставки... В крайна сметка се отказах да спя и станах.

Много по-късно, след като операцията завърши, ми стана ясно в какво се състоеше трудността на случая. Въпросът за залавянето на необикновен по сила, но, общо взето, посредствен брейкър с всяка измината минута добиваше по-дълбок смисъл, делото като фуния засмукваше в себе си все по-отдалечени по време и пространство области. За да не се загубя в този кръговрат, аз трябваше незабавно и подред да реша всичките проклети въпроси, които още се наричат „вечни“: Какво е човекът? Къде е смисълът на неговото съществуване? Що е добро и що е зло? И така нататък...

Служебният ми дълг — размишлявах аз, — е да обезвредя Орача. Но какво ще правя, ако зад неговия гръб стои не „заговор на между национални корпорации“, а просто идея, възглед, според който е опасно да даваш на човека веднага всичко, което той иска? Толкова ли е разумен човекът, че да не затъне в изобилието, което Мински обещава като подарък? Ще ви кажа откровено: трудно ми беше да отговоря положително от името на целия човешки род, да намеря неоспорими доказателства за неговата разумност; но за сметка на това можех да дам милиони примери как и най-малката възможност за получаване на удоволствие хората незабавно са превръщали в път към бездната на сладострастието. Имали нещо по-прилично, по-положително и по-трезво от един компютър? Как може тази натъпкана с електронни схеми кутия да играе ролята на долен изкусител? Излиза, че може. За това красноречиво свидетелствува практиката на „Сапунените клубове“.

Вече казах, че степента на насищане с изчислителна техника в Пояса превъзхожда останалите обекти в Слънчевата система. С всеобхватната компютърна мрежа МИНИКМ могат да се решават най-сложните задачи. Една от тях е прогнозирането на катастрофите и техните последици. Машината получава списък на застрашаващите фактори и МИНИКМ разработва сценарий на събитията, които могат

да последват при една или друга стратегия на поведение. Ако са известни орбитите на астероидите например, можем да изчислим къде и кога ще стане поредното сблъскване на тези километрични каменни канари, накъде ще се разпръснат късовете и каква ще бъде вредата от тях в населените участъци от Пояса. Естествено, в един прекрасен ден се намериха умници, които решиха, че не е задължително катастрофите да се избягват напълно. Нали те могат да бъдат относително безопасни и в същото време достатъчно ефективни? Човечеството винаги е страдало от манията да наблюдава нещо възбуждащо остро — от автомобилна катастрофа до гибел на светове; следователно поясът на астероидите, където непрекъснато се случва по нещо, е рай за онези, които умират да зяпат пожари, намирайки се на безопасно разстояние. Някои сериозно вярват, че лесно могат да влязат в историята, като станат свидетели на гибелта на „Титаник“ или на покушението над римския папа Йоан Павел II; лаврите на далаския филистер Ейб Запрудър, имал щастието да заснеме с любителска кинокамера убийството на президента Кенеди, не дават мира на такъв тип хора.

Търсенето, както е известно, поражда предлагането. Оказа се, че Поясът на астероидите е огромен естествен полигон за катастрофи и може срещу заплащане да се използва като атракция. Проблемът е в събирането на зрители в нужния момент и на определеното място. Не беше трудно да се постигне това, получавайки информация от МИНИКМ. В оперативната памет на стотиците компютри в този колективен мозък всеки момент се отразява състоянието на Пояса, достатъчно пълно и подробно, за да може да се изберат дори не една, а няколко точки в пространството, където бушуват бедствия, удобни за наблюдаване от безопасно разстояние. Първите „Сапунени клубове“ изникнаха на пътническите кораби, курсиращи във вътрешността на Пояса. Наред с „подмладяващия ефект на безтегловността“, „космическия тен“ и „психотропното влияние на Космоса“ рекламите обещаваха „истинско приключение, за което с гордост ще разказвате на потомците“. Естествено, хората не се задоволиха само с присъствие; къде по-интересно е да си участник. Беше изработена скала, по която се измерва степента на риска в един или друг сценарий, а съответно на това е и таксата. Колкото по-голям е рискът, толкова по-скъпо струва гаранцията за безопасност. Сценаристите на „Сапунените клубове“ не

измъчват много фантазията си, веднага развъртяха стари изпробвани рецепти на романисти и кинорежисьори от миналия век. Балуанг например започна с буквално повторение на филма „Ад под небето“. Разликата беше само в това, че пожарът се разиграваше не в небостъргач, а на космическа станция. Когато му хрумна идеята, той чрез своя мидаски компютър изпрати запитване до МИНИКМ: на коя от станциите е най-вероятно да стане пожар? Оказа се, че старата, съвсем износена междупланетна станция „Уникорн VI“ буквално виси на косъм. Без да губи време, Балуанг нае кораб за сто и петдесет души и ги изпрати там. Персоналът на станцията подозираше опасността, ремонтът протичаше с пълен ход, но никой освен Балуанг и МИНИКМ не знаеха, че пожарът може да започне дори при най-малко нарушаване на гравитационния баланс. Точно това се случи, когато на „Уникорн VI“ кацна многотонният лайнер с туристи на борда.

Подобни акции крият основната вреда, нанасяна от „Сапунените клубове“: те провокират катастрофите. В случаите, когато се нарушава равновесието между стабилизиращите и дестабилизиращите фактори, „Сапунените клубове“ се намесват и предизвикват бедствия. При това практически виновните остават безнаказани, защото главен режисьор на всеки катастрофален сценарий изпълнява МИНИКМ — многолик, всъдесъщ и неуловим като самия господ бог. Всеки компютър в МИНИКМ знае само нищожна част от онова, с което разполага интегралният интелект на системата; единственото място, където могат да се открият явни следи, е паметта на компютъра, посредством който се реализира въвеждането на данни в международната мрежа, или грубо казано, „се прави поръчка“. Но машинната памет лесно се освобождава от компрометиращите сведения, а освен това паметта на компютъра е светая светих за всяка фирма и да имаш достъп до нея са нужни необорими аргументи. С една дума, борбата със „Сапунените клубове“ в рамките на съществуващите международни закони е много трудна; необходими са специални закони.

В последно време често се говори за това, защото „Сапунените клубове“ нанасят не само материални щети, но и морални. В днешните „Сапунени клубове“ се експлоатира не само еснафският стремеж да изживееш „истинското“, при това не опасно „приключение“, но и неудържимото влечение към „красив живот“, към трогателни сцени, пълни с усещания и „непонятно благородство“. Веднъж моят

помощник Леон Соболев цитира думите на Александър Пушкин, който казвал, че смехът, жалостта и ужасът са трите струни на булевардната естетика. Що се отнася до ужаса, Поясът винаги е пребогат; смехът и жалостта са продукти на самите „Сапунени клубове“. Помогна опитът на телевизията, която от незапомнени времена експлоатира желанието на зрителите да изпаднат в умиление.

Неочаквани срещи, фатални съвпадения, трогателни сцени, изпълнени с противоестествени саможертви и неземно благородство — за целия този идиотизъм новите клубове получиха названието „Сапунени“, аналогично на „Сапунените опери“, с които телевизионните компании още в средата на XX век развличаха домакините. Но докато „Сапунените опери“ можеш да гледаш и да не гледаш, в „Сапунения клуб“ хората живеят в самия спектакъл, вътре в старателно измислената и изчислена от компютри пошлост, която не се различава от истинския и естествен живот. Разработвайки сценарии, които след това се превръщат в живот, компютрите обикновено използват шлагерни сюжети на поп-културата.

Така преди години, по време на туристически рейс на лайнера „Орион“ към Марс една пътничка — чаровно дванадесетгодишно момиче — била обладана от дявола. Неочаквано тя започнала да тича гола по кораба, да вие, да се кикоти, с невероятна сила се измъквала от ръцете, които се опитвали да я спрат, и сипела ругатни като пиян моряк. Лекарите се оказали безсилни. Няколко пъти успявали да я приспят с транквилизатори, но след събуждането момичето почвало отново да буйствува. Интелигентните туристи, разбира се, избягвали тези сцени за разлика от шокираните еснафи, които били възторжено възбудени. Както се разбра по-късно, две трети от туристите били хора, пожелали „Сапунения клуб“ да организира среща с дявола. Случката си заслужавала парите. В спалнята на момичето денонощно работели кинокамери и с всеки изминат ден животът на „Орион“ ставал по-интересен. Сред пътниците се намерил (разбира се, уж случайно) свещеник, който се съгласил да извърши магически обред по „изгонване на дявола“; определен бил денят и часът на церемонията, разпродадени били билетите за желаещите да присъствуват лично... когато изведнъж едно плахо старче, изкуствовед, който прекарвал цялото си време в библиотеката, отишъл при капитана и заявил, че цялата тази история му напомня филма „Екзорцист“ на Уилям

Фридкин. След запитване до Холивуд успели да открият филма, заснет през 1973 година. Веднага станало ясно, че „дяволската история“ на „Орион“ е само типична компютърна имитация. Компютърът на „Сапунения клуб“, разработвайки сценарий за клиенти, жадни да се срещнат с нечиста сила (така било записано в картоните им), направо плагиатствувал от сюжета на скандално прочутия в онези времена „Екзорцист“. Компютърът избрал една от стотиците картотекирани за психически разстройства жени с деца в пубертетна възраст. По негово указание агенти на клуба наели лекари. От групата болни било избрано момиче с наследствена маниакалнодепресивна психоза, която очаквали да се появи всеки момент. На майката и дъщерята предложили безплатно пътуване до Марс, останалото наистина се получило съвсем „естествено“.

Този случай се запомни и с това, че за пръв път беше възбудено наказателно дело против „Сапунен клуб“. Лекарски консилиум установи, че наследствената психоза би могла да не се прояви, ако условията на полета — колебания в силата на притегляне, атмосферно налягане, повишена радиация и други, не бяха повлияли върху хормоналното преустройство на организма, типично за възрастта. Установи се също, че компютърът на „Сапунения клуб“ се е консултирал чрез МИНИКМ с Международния психиатричен институт в Базел, който го е осведомил за провокиращото влияние на Космоса върху психиката на детето, но въпреки това напълно „съзнателно“ той избрал варианта с „обладаване от дявола“.

С тези аргументи майката възбуди дело против клуба, но в съда неговият представител заяви, че клубът не носи никаква отговорност. „Ако по време на футболен мач — каза той — някой от зрителите откачи или умре от инфаркт, никой не може да обвини организаторите на спортния шампионат, макар че той предизвиква бурни емоции, вредни за организма. Всички знаят какво силно физическо и психическо натоварване е Космосът за човека. Понякога то завършва трагично. Но какво общо имат организаторите на космическия туризъм? Всеки пътешествува доброволно.“ Съдът отхвърли иска.

Пътувайки за Мидас, преди съвещанието с Мейдън, по време на метеоритния дъжд, аз знаех всичко това и все пак вярвах, че този път ще успее да получа сериозни улики за ликвидирането на „Сапунения клуб“. Мислих си, че целият проблем е в несъвършенството на

правосъдието и в неумението на следователите да представят на съда необходимия доказателствен материал. „Сапунения клуб“, размишлявах аз, трудно може да се закрие, но няма наказателният кодекс не предвижда никакви мерки за борба с него? Предполагах, че ще улуча десетката.

... Мидас бе обвит в тежки стъклено-прозрачни облаци от ксенон и огрян от изгарящи болиди. Разтърсван от метеорити, обгърнат от изхвърляна в пространството смет, сред която плуваха и двама мъртъвци, астероидът бе фантастично и страшно зрелище, наподобяващо грандиозен цветен кошмар.

— Гиньол — рече Леон Соболев.

— Какво? — не разбрах.

Предстоеше ни да кацаме.

— Прилича на гиньол — повтори Леон. — Филм или пиеса на ужасите. Предпочитан жанр от поп-културата.

Соболев скоро се върна от опреснителни курсове, където специализираше криминални субкултури, и сега като компетентно лице разсъждаваше за различните прояви на кича — разните там трилъри, уестърни, комикси и другата подобна духовна каша, с която хората си тъпчат главите дори тук — в Пояса на астероидите. Ако не беше официалната синя униформа на служител от ООН, можеше спокойно да мине за някакъв културфилософ.

Аз продължавах да разглеждам Мидас. Съдейки по всичко, клиентите на „Сапунения клуб“ би трябвало да са доволни. В живота им, провокиран от компютъра, имаше всичко: и истинска опасност — метеоритен дъжд, и феерично зрелище подобно на северно сияние и драматична интрига — съдбата на групата на Шебел, погребани живи в долните помещения на базата, и събития с „мистика“ — смъртта на младата италианка и стария белгиец. Повече трудно би могло да се измисли. Всичко излизаше някак съвсем естествено: заваля метеоритен дъжд, появиха се неуредици, някой изпадна в беда, друг — в депресия, а на трети просто не му издържало сърцето... На Мидас течеше собственият, истинският живот, обаче всичко беше толкова банално и многозначително, че ми се искаше да се изплюя върху красиво блещукащия екран.

Още по пътя за Мидас изпратих заповед до началника на местната полиция да арестува Блаунг за срок от четиридесет и осем

часа — като превантивна мярка. В момента на моето пристигане на астероида срокът на ареста бе почти изтекъл, след няколко часа Балуанг трябваше да бъде освободен или да му се предяви обосновано обвинение. Знаех, че в пансионата се намира алкохол, донесан от Марс и Земята като контрабанда, има и момичета, помагащи срещу определено заплащане да се разкраси вечерта, но не разполагах с преки улики. На полицейския участък не разчитах. Изглежда, Балуанг добре плащаше на пазителите на реда и морала: успяхме да намерим само две-три дела от дребни кражби и хулиганство. Не знам какво ме вдъхновяваше, но въпреки всичко не губех надежда. След изтичането на срока за задържане аз не позволих да бъде освободен, макар че това е нарушение на закона и го съзнавах. Седях в бара и размишлявах мрачно за опасността самият аз да се окажа зад решетките. Спаси ме поредният метеорит, ударил Мидас. Направо в ръцете ми, неизвестно откъде, потече доста качествено шотландско уиски, а в прегръдките ми попадна приказливата Дола Рейн. След тези козове тръгнах с голямо нежелание за съвещанието, организирано от Мейдън във връзка с делото на Орача. Когато съвещанието свърши, още повече ми се искаше да ликвидирам „Сапунения клуб“, за да развържа ръцете си — суеверно подозирах, че лошият шанс не ме подминава, а значи и брейкърът ще увисне на шията ми.

Още на първия разпит изложих на Балуанг всичко, което знаех и мислех за него, и го уверих, че този път няма да му се размине. В отговор на това Балуанг ми каза някои неща, смисъла на които особено добре разбрах няколко дни по-късно, през неспокойната нощ в хотел „Амброзия“.

— Няма да успеете, комисарю. Разбира се, ще имате възможност за определено време да объркате моите работи, но вие сте идеалист, вие на всяка цена желаете да изкорените злото изцяло, тъй да се каже — за вечни времена. Това вие никога няма да успеете. И знаете ли защо? Защото си навирате носа там, където не ви е работа, заставате срещу течението на живота и нищо не разбирате от човешката природа. Това, което вие наричате „зло“, не съм го измислил аз; аз само продавам на хората стока, която те искат да имат. Ако ме няма, ще се намери друг. Може да наричате желанията на тези хора мизерни, банални, безнравствени, но това не променя нещата, защото вие не сте Христос, за да съдите всички, а те искат и имат право да бъдат това,

което са. Ще кажете, че се борите с мен заради светлото бъдеще на човечеството, от любов към хората, но това е лъжа! Вие не обичате тези хора. Аз също не ги обичам, пък това е и невъзможно. За сметка на това аз имам с тях честни делови отношения, не ги лъжа, а вие непрекъснато се стремите да им натрапвате залежала, смрадлива стока, скучна и нелепа като умрял плъх. Към какво ги призовавате, с какви обезцветени истини искате да ги увлечете? „Живейте в мир, обичайте се един друг, работете честно...“ Но всички знаят, че нито един нормален човек, уви, не е способен да го направи. Само покойниците и идиотите могат да имат чиста съвест, а да се трудиш честно цял живот е просто досадно. Затова не бива да се лъже и да се твърди онова, което не съществува. Сигурно ще кажете, че щом го няма, трябва да се направи, и нека човекът се стреми към съвършенство. Знам, много ви се иска да поправите, да превъзпитате човека; от такива пламенни идеалисти като вас най-често излизат тирани и узурпатори, поклонници на велики промени в човешката природа. Но попитайте хората искат ли да бъдат променени? Обяснете им в какво се състои нравственото съвършенство, колко жесток и мъчителен е този труд и при това неминуемо свързан с душевни терзания — така, струва ми се, са го описвали гениите? И когато им обясните всичко това и ги призовете да ви последват, направо ще ви се изсмеят в очите и ще кажат: „По-добре да виждаш с очите си, отколкото да блуждае душата ти“. Тази мъдрост от Еклесиаст може да се чуе на Мидас дванадесет пъти в денонощие, а вие досега не сте разбрали смисъла ѝ. Това е най-първата заповед за всеки неизмислен човек, а заедно с това и злото, срещу което се борите. Не, никога няма да пожелае човек „да блуждае с душата си“ по мъките; ще ви напусне и ще дойде при мен, където просто „ще вижда с очите си“ много леки и приятни неща.

Ето такъв е човекът, комисарю. А вие твърдите, че знаете как той трябва да живее и към какво да се стреми. Вие нищо не знаете. Пък и, честно казано, никой не го знае. Единственото, което може да се каже, е вече изречено от същия този Еклесиаст: „Кой знае кое е хубавото в живота на човека, в целия му суетен живот, през който той върви като сянка?“

... В съзнанието ми още звучаха тези думи, когато настойчивият сигнал на зумера ме върна към действителността — в нощта, в хотела, където дебнех Орача. Някъде отдалеч, от невъобразима дълбочина,

сякаш от другия край на Галактиката, пробивайки си път през препятствията, на екрана изплува лицето на Мейдън.

— Аз съм на Герион! — извика той през пукота. — Слушай ме внимателно... Тук открихме... Орача подготвя убийство!

Сега не мога да предам чувството, обзело ме след думите на Мейдън — и гняв, и горчивина, и отчаяние, взети заедно. Въпреки всичко, въпреки „Сапунените клубове“, въпреки контрабандата с алкохол и наркотици убийства досега в Пояса не е имало. Не се и съмнявах, че някога ще се започне, но дори и не предполагах, че толкова скоро. Освен това ме поразих начинът, който беше избрал Орача.

След Мейдън на екрана се появи Ривера и максимално кратко и достатъчно ясно ми обясни как е замислено това първо убийство. Орача е използвал същия вездесъщ МИНИКМ, проявявайки при това изключителния си талант на кибернетик. По негово нареждане цялата международна компютърна мрежа, разпиляна по астероидите между Марс и Юпитер, беше включена в убийството. През прашене и пукот (пак имаше слънчеви изригвания) от думите на Ривера успях да разбера, че Орача е изобретил нов метод за общуване с компютъра и той изцяло е преминал в неговата власт. Ще си призная, че и досега не са ми ясни разните кибернетични тънкости, но ще се опитам да обясня. Тайната на Орача се крие горе-долу в следното:

Езикът независимо дали е човешки или машинен не е най-ефикасният начин за общуване. Знаците на всеки език допускат да бъдат преиначавани и тълкувани повратно. Затова и съобщенията могат да бъдат възприети или невъзприети, лъжливи или истински, разбрани или неразбрани. Обратно, биохимичните и биофизичните импулси са неизменни, не зависят от индивидуалните качества на получателя, от неговите желания, настроения и компетентност: те могат да съществуват или да не съществуват. И въпреки че такива импулси си разменят низшите организми на долните стъпала на еволюцията, те са по-ефикасни при предаване на информация в сравнение с езиковите знаци. Така амебата възприема благоприятната промяна в условията и тогава започва да се размножава — не можеш да я излъжеш с никакъв друг сигнал. Върху тази доезикова

комуникация амебите, жабите, плъховете винаги разбират получаваната отвън информация, а хората, общувайки посредством езика, допускат при тълкуване на съобщенията много грешки.

Орача е създал нов начин за общуване с компютър върху принципите на доезиковата комуникация и го реализирал в особен вид техническо устройство. По-късно това устройство бе наречено от специалистите „психотерминал“. Той прилича на голяма детска люлка, в която е сложено кресло на катапулт. Гол, човекът ляга в креслото, съединява към тялото си десетки апарати, включва ги и след няколко часа компютърът започва да улавя състоянието му, отначало физиологичното — ритъма на сърцето и мозъка, дишането, биотоковете, кръвта и потта, а след това психиката — общия тонус, нивото на емоциите, с една дума — всичко, което се нарича „настроение“. Човекът може спокойно да размишлява, да чете или дори да спи, а машината през това време моделира и фиксира в паметта си кривата, определяща неговите основни жизнени стремежи, желания и наклонности. След като компютърът е разбрал всичко, той може да бъде командван чрез езика. Трудността се крие в разбирането, защото едно е да разтълкуваш на машината това, което искаш, а съвсем друго, когато тя самата „усеща“ какво се крие в „кръвта“ ти.

Нашите хора на Герион установиха, че през последните шест месеца Орача буквално не излизал от своята „люлка“, спял и се хранел в нея и не криел това от никого. Всички смятали, че провежда обичайните изследвания. Новото било, че ставал все по-мрачен и раздразнителен, но го обяснявали с преумората и трудността на експеримента. Всички се ужасили, когато разбрали, че през своето дълго общуване с машината Орача програмирал електронния мозък да убие човек. Експертите, изучаващи „психотерминала“, не успели напълно да го разберат. Диалогът с машината вървял трудно. Със сигурност било констатирано едно — програмата е задействувана и не може да се прецени кой точно е убиецът — това може да бъде не само герионският компютър, но и целият МИНИКМ. Всяка от стотиците машини на МИНИКМ може да реализира този зъл умисъл, който като проклетие се е просмукал навсякъде и никъде едновременно. Невидима, тя се промъква от една машинна памет в друга, превръща се в радиовълни и прелита от астероид към астероид, където отново става

електрически импулси на мнемосхемите и се приспособява към техническите и научни изчисления, за да може в удобен момент от чиста математика да се превърне в мръсно престъпление.

Съобщиха ми, за да почна да действам, но какво можех да направя? Можех ли да спра кибернетичия убиец, разпръснат в огромното пространство между Марс и Юпитер? МИНИКМ разполагаше с милион възможности да довърши акуратно и бързо своята жертва. Достатъчно беше да скрои съвсем нищожна повреда в тази наблъскана с техника среда, която навсякъде обкръжава хората. Не разбирах защо се бави. Нали Орача е дал команда за убийство, преди още да напусне Герион? Дали нещо пречи на МИНИКМ? Тогава внезапно ми хрумна идея.

Връзката отново бе отвратителна и се наложи дълго да крещя направо в лицето на Мейдън, което отгоре на всичко се гърчеше като маска на палячо:

— Разберете колко човека ще бъдат убити?... Повтарям, колко убити ще има?... Много ли?... Един?...

— Вече разбрахме... — изхриптя в отговор Мейдън. — Един!... Повтарям, един!... Не е известно кой е!... Един! — той вдигна пръст.

Отново поех въздух и се опитах с няколко думи да обясня на Мейдън как според мен МИНИКМ разбира задачата:

— Машината не може да нарушава условията!... Щом е един — значи един! Разбирате ли? МИНИКМ мисли: група хора не може да се убива!... Един човек може да се убива!

— Да! Разбрахме — извика Мейдън. — Група — не може!... Един — може!... Осигури Мински да не остава сам!

Мейдън изчезна от екрана и веднага извиках Дин, който с телекамери наблюдаваше стаята на Мински.

— Какво прави Мински?

— Спи — отговори Дин.

— Сам ли е?

— Да. Жени, както разбрахме, не го посещават.

— Не говоря за това. Той не трябва никога да остава сам!

Предадох на Дин това, което чух от Мейдън и Ривера.

— Да събудя ли Мински? — попита смаян Дин.

— Може би не трябва. Просто не го изпускайте от очи. Стаята заключена ли е? Осигурете бърз достъп и ако стане нещо, хлътвайте

веднага! Засега толкова.

Седнах на дивана и се опитах да се съсредоточа. Ако Мински е наистина определената от Орача жертва, какво би могла да му направи МИНИКМ сега, през нощта, когато биологът спи в заключена стая? За убиец човек този момент е най-подходящ. Но дали е удобен за компютър? Никога не бях се замислял над подобно нещо, но сега този въпрос бе абсолютно реален. Големият изчислителен комплекс „Логос дейта“ отговаря за всичко, което се движи, включва и изключва автоматично и може например да изсмуче въздуха от стаята на Мински. Наистина преди това тя трябва да бъде херметизирана, но режимът на херметизация и изолация е аварийен и се включва едновременно със сирените. Смъртта на Мински щеше да бъде наблюдавана от цялата Амброзия...

Всъщност какво му пука на компютъра от хорските очи? Той е неподсъден и няма намерение да бяга. Забелязах, че мисля за математическата програма, скрита в дълбините на машинната памет, като за психология на истински жив престъпник. МИНИКМ, разбира се, не го интересува нашата етика. Той не изпитва нито срам, нито страх. Какво му пречи тогава да реализира целта, определена от Орача, сега, веднага? Отново и отново прехвърлях в мислите си всички възможни за МИНИКМ варианти. Ако отхвърлим всякаква етика и разсъждаваме съвсем хладнокръвно, варианти има предостатъчно. Компютърът например може да включи режим на консервация и тогава всичко, което е построено на Амброзия, в усилието да заеме по-малък обем ще почне автоматично да се свива, да се сплесква и смачква. На всеки астероид е предвидена такава възможност, следователно компютърът веднага можеше за секунди да смачка своята жертва между тавана и пода.

Това разтакаване на компютъра ме плашеше. В него виждах нещо величествено и непостижимо както в помислите на дявола. Макар че, убеждавах себе си, дяволът, построявайки своята стратегия, задължително гледа към бога.

А ако компютърът просто мисли какво да прави с нас? Всичко, което се предава по каналите за връзка, в това число и по секретните, е под негов контрол; ние дори не помислихме да зашифроваме името на Мински! Значи нашите цели са добре известни на МИНИКМ, а като всяка кибернетична система той ще се стреми да изпълни задачата

оптимално и с най-малки загуби. Няма съмнение, че МИНИКМ е изчислил и моделирал всички варианти на нашето поведение и в отговор на действията ни е набелязал контрамерки. Изобщо той знае за нас много повече, отколкото ние самите. Телеобективи, монтирани в помещенията на хотела и биостанцията, изпращат информация към местния компютър, а значи и до МИНИКМ. Единствено на повърхността можеш да се укриеш от всевиждащото око на машината...

И тук ми хрумна нова идея: просто ще изчезна, ще престана да съществувам като човек! Компютърът запомня всяко ново лице, пристигнало на астероида, по външност и визитна картичка, която задължително се изпраща в информационния център. Но какво означава за машината „да запомни“? Означава да се фиксира в нейната памет информация за даден обект. Всяка информация обаче може да бъде иззета и изтрита! Ако се унищожи всичко, което местният компютър знае за мен, той просто няма да разпознае кой стои пред него. Дори няма да ме различава от неживите обекти... В глупавите му машинни очи ще изглеждам като кукла, крачещ предмет, за който не може да се каже нищо, освен че прилича на човек... Робот! Робот-чистач! Ето това ще бъда аз в съзнанието на компютъра...

Беше два часът през нощта, когато дотичах в терминалната станция. Точно оттук, от главния терминал, започваше всякакво общуване с местния компютър „Логос — дейта“, тук ставаше въвеждането и извеждането на информация от неговата памет. Пред пулта в празната зала дремеше млад негър. На прикрепената към гърдите му табелка пишеше:

Т. Баркър

„Началник смяна“

Комисар от ООН — се представих и му показах значката. — Веднага трябва да се изведат от паметта на компютъра всички данни за моята особа.

Баркър се оказа пъргав момък. След няколко минути в машинната памет нямаше никакви сведения за мен — от гледна точка на компютъра аз просто се изпарих. За съжаление не можах съвсем да изчезна, тъй като компютрите, следящи всеки квадратен метър от Амброзия, показваха, че съществувам. Все пак в съзнанието им вече бях предмет, макар и движещ се, но неодушевен.

Успокоен върнах се в хотела. За сън и дума не можеше да става. Имах чувството, че от момента, в който разбрах за съществуването на Орача, изживях един предълъг живот, пълен с успехи и несполуки, с надежди и разочарования. За тези няколко шантави дни пред мен се сгромолясваха и въздигаха толкова неща, че дори не се стараех да ги обмисля, да ги свържа помежду им, за да стигна до логичен край. Независимо каква мисъл подхващах, тя започваше да се разраства и разлива във всички посоки и много скоро се превръщаше в мудна философска казуистика, в опасно умствено тресавище, от което не успявах да се измъкна. Не ме напускаше например чувството, че в разговора на Орача с Мински губехме най-важната нишка, а може би дори ключа към загадката. С тревога си мислех, че ключът по всяка вероятност е точно във философския лабиринт, в който потънаха двамата противници. Все пак бяха учени, а не криминални престъпници. Орача е не просто брейкър, а преди всичко професионален кибернетик-изследовател, значи мотивите за действията му могат да се окажат доста неочаквани и странни.

„Вие мислите, че изобилието може да се подарява?“ Този въпрос на Орача ме вълнуваше. Върнах се в стаята си, включих видеозаписа и намерих това място в разговора.

— Вие мислите, че изобилието може да се подарява? — Орача със съжаление изгледа Мински. — Дайте малко да се отклоним. Вие цитирахте Вернадски, а аз искам да ви припомня думите на друг мислител. В главната му книга разговарят двама мъдреци — на доброто и злото. „Виждаш ли тези камъни в пустинята? — запитал мъдрецът на злото. — Ако ги превърнеш в хляб, хората ще тръгнат след тебе като стадо.“ На това мъдрецът на доброто отговорил: „Не само с хляб живее човекът“.

— Това е притча от Евангелието.

— Да. Но мислителят, за когото говоря, стигна по-далече. Той предвиди, че в наше време ще има не само материален хляб, но и, тъй да се каже, хляб духовен. Вие скоро ще съумеете да дадете на човека храна в изобилие, но какво пречи да създадем и всичко останало също тъй в неограничено количество: и радост, и тъга, и красота, и любов? Точно „Сапунените клубове“ са местата, където човек получава умело приготвена духовна храна.

— „Сапунените клубове“ привличат само еснафите.

— И какво от това? Важното е друго — намерен е принципът и начинът да моделираш човешкия живот според личните потребности. Сега това се прави за вкуса на еснафа и по законите на кича. Но всичко е въпрос на време. Почакайте, ще се научат да угаждат и на нас, интелегентите. Такава духовна изтънченост ще скалпят с компютрите, че да ти потекат лигите. Аз като кибернетик разбирам по-добре тези неща. Ще ви кажа: малко остава да го постигнем! А на всичко отгоре и вие с вашето изобилие! И какво го очаква човечеството освен умирачка? Мислителят, когото имах предвид, предсказа това още през XIX век. Той пише: „Тогава ще бъдат отнети на човечеството трудът, индивидуалността, саможертвата в името на ближния — с една дума, целият живот, идеалът на живота“.

Мински присви очи:

— Достоевски?

— Да — кимна Орача. — Помислете върху думите му.

Биологът скептично погледна Орача.

— Познавате ли човек, който е готов да даде на всеки, каквото другият пожелае?

— Може да се каже... познавам.

— Поздравявам ви — познавате самия господ бог.

— Не се шегувайте — намръщи се Орача.

— Не се шегувам. Беседата ни изглежда интересна, но е далеч от практиката. Не вярвам, че човечеството ще бъде задоволено с духовна храна. Тя никога няма да е достатъчна.

— Защо?

Мински вдигна рамене:

— Това е очевидно! Потребностите на човека са безкрайни. Историята показва, че на хората винаги им е липсвало нещо. Щом задоволят едни нужди, пред тях изникват други.

Орача отново мрачно се усмихна:

— Някога хората вярвали, че звездите на небето са безчет. Но астрономите решили да ги преброят и се оказало, че в двете небесни полусфери едновременно могат да се видят не стотици милиарди, не стотици милиони, дори не един милион, а всичко на всичко шест хиляди звезди. Това било „безчет“. Говоря ви го, защото често вашите представи за безкрайност изникват на празно място просто защото нямаме метод и система за изчисления. Как да пресметнем нуждите на

човека? Не знаем. И затова многото ни се вижда безкрайно. Картината е типична. В стремежа да опознае себе си човекът постоянно изпада в положението на кретен, който умее да брои до десет. Кретенът стои в стаята, в която някой е разпокъсал книгата със заглавие „Човекът“, и се опитва да я подреди. При всеки опит да преброи страниците нещастникът стига до извода, че количеството им е безкрайно.

— А след това пристига умникът, който умее да смята, и бързо се справя с проклетата книга, нали? — продължи иронично Мински. — Забравихте едно обстоятелство — книгата непрекъснато се попълва с нови страници, тъй като човекът се развива, живее, а значи и постъпките му са доста нестандартни. Дори и най-съвършената система не може да предвиди възможните отклонения и криволици.

— Защо да не може? — престорено се изненада Орача. — Каквото и да прави, човекът е част от природата. Забележете, част, нещо съвсем определено и ограничено. Всички човешки прояви имат естествен край — това е факт! Скоростта на умствените му и психични реакции са определена величина и тя съвсем не е безкрайна. Зрението и слухът не могат да обхванат целия физически спектър, обемът на паметта е ограничен, а способността да възприема и преработва информация е нищожна в сравнение с машината.

— За сметка на това безкраен е духът, човешкият дух! — възкликна Мински. — На човека му е нужна не просто радост, а всичко на света, целият живот, борба за истината, любовта, страданието...

— И вие отново предполагате, че тази „пълнота“ е безкрайна?

— Разбира се, а как иначе!

— Ще се съгласите ли — попита Орача, — че човешкият език концентрира в себе си основното съдържание на духовния и реален живот на човека? Понятието „език“, всичките тези синоними, антоними и производни конструкции максимално отразяват многообразието на човешките отношения?

— Ще се съглася.

— И така, още през 1975 година кибернетиците изчислили, че и най-развитите езици, като английски, италиански и руски, разполагат със средства за изразяване само на около двеста човешки отношения. Значи това е напълно достатъчно, за да се опише цялото многообразие на света, съществуващ както реално, така и в представите на човека.

Двеста още не е безкрайност, нали?... Огледайте се наоколо. Повечето хора се заблуждават, че потребностите им са безкрайни, но ако ги задоволите с хляб, зрелища, алкохол и жени, ще бъдат утешени напълно!

— Аз не съм нито философ, нито моралист — отговори Мински, — но знам категорично едно: човекът никога няма да се съгласи с твърдението, че е стигнал до края. По пътя ще го очакват най-примамливите, най-приятните мрежи и уловки, но той винаги ще намира сили да им се противопостави...

Последните думи на Мински потънаха във виковете на Дин, лицето на който изплува върху видеофилма:

— Шефе, ние сме заключени!... Дявол знае какво става!... Брейкърът се изплъзна! Мински...

Екранът угасна. И без това бях разбрал, че брейкърът е пристъпил към действие, усилил е биополето си, създавайки истинска фантазмагория. Може би вече компютърът е започнал война срещу нас? Нямах време за размисли. Пространството наоколо се изкривяваше и разтегляше като в сънищата на наркоман. Двете стени на моята стая се наклониха една към друга и образуваха тристенна призма. Подът бавно се разместваше, откривайки стоманена решетка. Над нея се издигаше бяла тестена маса, която пускаше пипала, бликнали от средата на стаята.

Грабнах бластера и изскочих в коридора. И тук стените се огъваха и подът разливаше бяла лепкава маса. Хотелът сякаш потъваше в бяло млечно желе. Никъде не виждах хора. Стаята на Орача беше празна. Плъзгайки се и газейки в лепкавата каша, хукнах напред по следите на брейкъра. Зад вратите се чуваха писъците на хора, които се опитваха да излязат навън. Нямах време да им помагам. Следите на Орача (ако това наистина бяха неговите следи) водеха към горните етажи на хотела и подозирах, че е някъде наблизо.

Когато се озовах върху хлъзгавите стъпала на предпоследния етаж, отгоре се чу страхотен трясък, преминаващ в съскане. Стреляше се с бластер. Или бяха моите момчета, или пък се стреляше по тях. Предпазливо надникнах в коридора. Следите на Орача водеха наляво и изчезваха в тъмна дупка в средата на пода, в която лениво се стичаше балата маса. Зловещият отвор бавно се затваряше и скоро щеше да изчезне съвсем под събиращите се плочи. Едва сега разбрах в какво

ужасно преследване се забърках. Орача демонстрираше своята способност да минава през стените и пода.

Тъй като следите на брейкъра се губеха, трябваше да потърся някой от нашите. Този етаж наблюдаваше Дин. Внимателно се приближих към стаята му и отдалече разбрах, че съм чул неговия бластер. Вратата бе разбита от изстрел, а следите изчезваха под металната стена, затваряща коридора. С такива барикади брейкърът можеше да се скрие от всеки. Поех назад и в този момент някъде съвсем наблизо есна още един изстрел. Хукнах към стаята на Дин, защото знаех, че там има прозорец, опитах се да се промъкна през разбитата и нащърбена врата. Разкъсах дрехите си, но успях да вляза в стаята и да открехна илюминатора, който на нивото на втория етаж гледаше към вътрешния двор — атриума^[2]. Там се намираше зимната градина, която сега лениво я застилаше лютив бял дим от горяща пластмаса. Вътре някой мърдаше.

— Хей! — извиках.

Беше Орача. Той, накуцвайки, пресичаше атриума. Щом чу гласа ми, брейкърът се обърна и вдигна ръка. Веднага се наведох надолу, но не последва изстрел. Вместо това някой шумно измляска зад гърба ми. Обърнах се и видях как изходът, направен от Дин, изчезна. На неговото място се издигаше непробиваема стена с лекета от машинно масло — по всяка вероятност доскоро е служила като под в някоя техническа служба. За трети път попадах в задънена улица, а Орача се изплъзваше безнаказано. Моята предпазливост постепенно започна да преминава в злоба. Вече премервах разстоянието до нивото на атриума, когато видях как бялото желе заклокочи до една от стените.

Бръкнах с ръка в лепкавото желе (то се оказа топло) и напипах тясна цепнатина, която явно се разширяваше. Нямах време да чакам стената да се вдигне достатъчно високо и като омотах главата си с ризата на Дин, се промъкнах през отвора. Като че ли се гмурнах в торта с крем. Вратата в съседната стая се оказа отключена. Изскочих в коридора и се устрех към последния етаж. Проклетият брейкър! След като създаде такава бъркотия и разбра, че е разкрит, вероятно ще се опита да офейка от Амброзия със спасителна ракета. Яростта ми беше предизвикана от това, че едва сега разбрах плана му за бягството.

Както и предполагах, Орача, облечен в скафандър, се въртеше около аварийния изход към повърхността. Дръпнах го и той падна с

трясък в кесонната камера. В същия момент вратата се тресна зад нас.

— Назад! — ме блъскаше и крещеше Орача. — Тук е смърт!

— Спокойно! — казах аз, успокоявайки дишането си. — Вие сте арестуван. Протегнете ръцете.

Като видя белезниците, той отначало се стъписа, а след това прихна в луд смях:

— Полиция?! Вие сте от полицията?... А имате ли затвор, шерифе?

— Аз съм зонален комисар от ООН по безопасността и сътрудничеството. Ето значката. А сега вървете след мен.

Дръпнах лоста на вратата, но той не поддаде. Бутонът за аварийно отваряне също не задействува. Орача продължаваше да се смее:

— Ние сме заключени, комисарю! Може би по-добре е да отворим съседната врата и да се поразходим по Амброзия? Е, костюмът ви е малко неподходящ...

— Спрете да дрънкате! — прекъснах го аз. — И махнете полето.

— Какво поле?

— Биополето, с което повредихте техниката на Нектар, Мира, Тетис, а днес и тук — на Амброзия.

Той ме изглежда някак много искрено:

— Вие да не би да ме смятате за диверсант?

— Вие сте повече от диверсант. Чували ли сте някога думата брейкър?

Той ме гледаше така, като че ли пред него стоеше пришълец от друга галактика.

— Брейкър... Това не е ли от английското „break“^[3]?

Аз пак дръпнах лоста — вратата не мръдна.

— Да. И освен това сте заподозрян в опит за убийство.

Това дори не го учуди. Той само се усмихна:

— Защо „убийство“?...

— Вие знаете по-добре защо сте решили да премахнете Мински.

Той подскочи:

— Мински?!

— Престанете да се преструвате! Всичко знам.

Той рязко пристъпи напред:

— И какво знаете вие?!

Нервите ми бяха напрегнати и тъй като очаквах да ме нападне, го ударих, преди да помисля. Той падна в ъгъла, изохка и затихна. Наведох се над него — по устните му течеше кръв, очите му, пълни със сълзи, гледаха някъде нагоре, пред мен, и в този блуждаещ, празен поглед прочетох абсолютно равнодушие към собствената си съдба. Така гледат пилотите, когато ги вадят от останките на кораба.

— Боже мой! — изстена той и мъчително се намръщи. — Това е то светът!... Ето го неговия речник: диверсия, подозрение, убийство!... Ако знаех само!... — той се облегна на стената и ме погледна. — Ние, все едно, не можем да излезем оттук... Вие абсолютно нищо не сте разбрали от моето поведение. Затова чуйте какво ще ви кажа...

Сега, когато всичко свърши и с делото на Орача се занимават две комисии — следствена и научна, често си спомням неговата неочаквана изповед. Бях се облегнал на вратата, която водеше навън, и слушах Орача. Той говореше полулегнал от ъгъла, облечен в своя скафандър с отворен шлем.

Не мога да кажа, че веднага му повярвах и разбрах всичко. Много от нещата осмислих и си обясних доста по-късно. Но тогава, разделен с тънка метална стена от мъртвата пустош, изпитвах само смътното чувство за нереалността на откъдната действителност. Вратата зад гърба ми бавно се покриваше с тънък скреж. За истинския брейкър не е трудно да отвори електронната ключалка. Там, зад вратата, цареше вечният студ и мрак, а тук, в тясната камера, където неочаквано странно се озоваха двама затворници, се мяташе развълнуван човешки глас.

— Ще почна отдалеч, комисарю. Знаете ли, че човекът и машината не се разбират помежду си, защото общуват посредством езика? Да, комисарю, така е! Сигурно си мислите, че езикът е най-доброто средство за контакт? Нищо подобно!

— Знам това.

— Не може да бъде! Откъде?

— Нашите експерти са изучили направеното от вас терминално устройство и са разбрали неговите принципи.

— Ето каква била работата!... Аз ви подцених, моля да ми простите. И какво още знаете?

— Че за убийството на доктор Мински вие сте програмирали герийонския компютър, а чрез него и международната мрежа.

Орача ме изгледа с отвращение и ярост:

— Каква глупост! Защо да го убивам?

— По всяка вероятност, за да провалите програмата „Скайфилд“.

— Каква е тази програма?

— Разработване на методи за производство на изкуствена храна. Това, с което се занимава Мински — автотрофния синтез.

— А, манната небесна! Камъни, превърнати в хляб! Разбирам. Значи вие смятате, че в това отношение нищо не заплашва човечеството?

— Не е моя работа да решавам тези въпроси.

— А чия? Да не би да е моя?... Всъщност да, моя е. Но и ваша също! Това засяга всичко.

— Следствието ще изучи мотивите на вашето престъпление.

Орача отново се озлоби.

— Няма никакво престъпление, разберете! Няма! — Той млъкна, за да поеме дъх. — Е, добре, исках да ви кажа само част от истината, а сега май ще трябва всичко... Да, комисарю, аз създадох система за общуване с компютъра на базата на извънезикови комуникации. Сигурно сте забелязали, че хора, които малко се познават, се разбират трудно помежду си. Защо? Защото са принудени да общуват само посредством езика. А много информация се чете, както се казва, по израза на лицето. Понякога е трудно да се каже с думи това, което изразяват очите. Понякога думите съобщават едно, а лицето съвсем друго. И обратното — безсмисленото междуметие, някакво си там „Ау“, се изпълва с дълбок смисъл, ако го съпровожда многозначителен поглед. С една дума, бях се замислил: а не може ли да се попълнят средствата за общуване с компютъра с нещо, което да е извън езиковата система? Представете си: машината усеща човека, възприема неговото психофизично състояние, „вижда“ го, както се казва, на длан и благодарение на това значително по-дълбоко и по-цялостно разбира човешките думи. Ето над този проблем работих толкова дълго, повече от десет години.

Беше дяволски мъчителна работа! Наложих ми се да решавам маса частни, междинни проблеми, да преодолявам множество улици без изход. Няколко пъти се отказвах, връщах се обратно и започвах

отначало... Намирайки се през цялото време в контакт с компютъра, аз буквално се сраснах с него. Машината постепенно започна да ме разбира по-добре и преди две-три години вече имах първите резултати, можех да водя с компютъра отначало кратки, а след това все по-дълги и по-задълбочени разговори, използвайки различни неопределени понятия.

Не зная дали ще ме разберете... В информатиката има такъв термин — неопределени понятия. Това са думи, които, грубо казано, като цяло означават много, а конкретно — нищо. Например чест, любов, справедливост... За всяка от тях, разбира се, има специално определение, но нито едно от тях не е напълно точно. И досега тези неопределени понятия се смятат за голямо неудобство. В своята работа с машините специалистите се стремят да поставят задачи, като избягват употребата им или най-малко им дават строго определен смисъл. Но ако всеки път машината свързва понятието с извънезиковата мисловна система, в нейната памет постепенно ще се формира образът на въпросното понятие. Човекът, който е в дълбок психоинтелектуален контакт с компютъра, подпомага това формиране. Той сякаш подсказва, осветява чрез своята психика различните нюанси на понятията и машината в крайна сметка започва „да се досеща“, че някаква крехка химера, като съвестта например, съществува реално в човешкия свят и представлява и това, и онова, и друго, и трето. Като получи образа на понятието, компютърът започва по човешки да разбира света и точно в това е предимството на моя метод.

Всяка теория се проверява в практиката. Реших, че мой метод на „полисемантична психоинтелектуална човеко-машинна комуникация“ (така го нарекох) трябва по някакъв начин да се демонстрира. Но как на практика да покажа способността на машината да вниква в смисъла на неопределените понятия? След дълги размишления стигнах до извода, че като доказателство би могла да послужи целенасочената дейност на компютъра по реализиране на смисъла на неопределените понятия. Звучи доста сложно, но на практика е просто. Ако се обясни на детето какво е „добро“ и „зло“ и то започне да се държи в съответствие с тези неопределени понятия, ние ще се убедим, че смисълът им е ясен за него дори ако не може да обясни нито едно от тях. Приблизително по същия начин реших да проверя моя компютър.

Да ви призная, наложи ми се да преодоля още една трудност. Всички тези понятия, които „разясних“ на машината, описват чисто човешкия свят. Но машината няма нито своя биография, нито съдба, нито личен живот, в който би могла по време на експеримента да изгради свое човекоподобно поведение. Трябваше да „подаря“ на машината съдба. С други думи, да въведа в условието на задачата поне някакви конкретни обстоятелства, цели и стремежи, които да определят индивидуално поведение и път в живота. Преди това ми се наложи старателно да се поразровя в самия себе си. Какво точно от моето поведение исках да моделира машината? Аз съм учен. Главната ценност в моя живот е истината, а пътят към нея е най-характерната черта от поведението ми. Нека, помислих си, компютърът докаже с някаква определена целенасочена дейност, че му е достъпна многосмислената и многозначна дълбочина на неопределеното понятие истина. В хода на продължителен психоинтелектуален контакт, посредством взаимни въпроси и отговори въведох това понятие в съзнанието на машината и експериментът започна.

Подобен експеримент се провеждаше за първи път и аз не знаех как точно ще се промени „поведението“ на машината, възприела част от самия мен, но смятах, че ще разбера, когато компютърът започне да моделира „стремеж към истината“. Времето минаваше. Позволих си кратка почивка. По време на нея написах редица статии, в които изложих частни проблеми на моя метод. Трябва да призная, че дотогава аз нямах шанс в науката. Кръгът на идеите, които ме интересуваха, се смяташе за неперспективен. С публикациите също не ми вървеше — минаваха незабелязани. Всичко това накърняваше самолюбието ми и много пъти се е случвало да изпадам в отчаяние: годините си отиват, а нищо не съм направил...

С една дума, имах обикновен комплекс на обикновен специалист, зает с тясно специализирана тема. И изведнъж — триумф! В Хага се намира Световен депозитен център, където се пазят и разпространяват научни трудове от целия свят. Компютрите на центъра прецизно регистрират търсените трудове и определят индекса на тяхната популярност. Смята се, че колкото по-голяма е популярността на книгата или статията, толкова по-висока е научната ѝ стойност. Към края на годината две мои статии едновременно излязоха на първо място между трудовете, посветени на диалога човек — машина!

Разбира се, тогава бях на седмото небе от радост, но изведнъж си помислих: ами ако това не е нищо друго, освен компютърният „стремеж към истината“? Добре си спомням как веднъж компютърът ме попита...(Тук трябва да поясня. За работата си с компютъра употребявам обичайните думи „попитах“, „разбрах“, „отговорих“, „осъзнах“ и т.н. чисто символично, да уточня сложните процедури, чрез които се гради психоинтелектуалното общуване с машината. Тези думи не включват нито съдържанието, нито физическата форма на процеса и се използват само за улесняване на изложението.) И така, в периода, когато още подготвях експеримент, компютърът ме запита: истина ли е това, което се признава от всички? Отговорих, че в определен смисъл е така. Нима, помислих си тогава, компютърът е взел за основна точно такава трактовка на понятието „истина“? Ако е така, тогава понятието „стремеж към истината“ се разбира като стремеж към всеобщо признание, към популярност и слава! И компютърът ще го реализира без никакви съмнения и вътрешни задръжки!...

Едва тогава разбрах в каква игра се заплетох. Стана ми ясно, че неопределените понятия изразяват не просто духовния свят на хората, а обозначават основни черти на човешкото битие. Тези понятия са взаимно свързани и се мотивират, допълват, коригират едно друго. Аз изтръгнах от сложната йерархия на духовните ценности една истина, въведох я в съзнанието на машината, с което мъничко я очовечих. Но въпреки всичко тя нямаше никаква представа за морал, съвест, за елементарна почтеност! Ето защо компютърът разбра „истината“ като „нещо, признато от всички“. Сега той можеше да моделира „стремеж към истината“, като пробутва моите скромни научни трудове, защото за материал на експеримента служеше собственият ми живот. Колкото повече мислех за това, толкова повече се убеждавах, че за машината не е трудно да осъществи такова поддръждане. Навсякъде — и в Космоса, и на планетата кипеше невидим живот: МИНИКМ, компютърната мрежа на Пояса, непрекъснато разменя информация с подобни системи от Земята и Марс. В хилядите електронни мозъци се осъществяват милиони операции в секунда. Дори при най-голямо желание от страна на хората, те могат да контролират само нищожна част от това, което правят машините.

По принцип се смята, че ако машината е в изправност и оперира с точни данни, тя не лъже. И това беше така до момента, в който един-единствен компютър се натъкна на задача, при решаването на която се изисква етика. Но тъй като тя липсва, компютърът тръгна по свой чисто машинен път, в основата на който лежеше не почтеност, а стремеж към опростяване и пестене на усилия. Дадено: „истината е нещо общопризнато“. Целта: „да се моделира стремеж (приближаване) към истината“. Решение: „да се даде на статиите най-висок индекс на популярност“. Подозирах, че логиката на компютъра бе точно такава. Разбира се, можех да начертая само приблизителна схема, много от детайлите не ми бяха ясни, а нямах право да разпитвам машината, защото щях да попреча на експеримента. По всяка вероятност, предполагах аз, моят компютър е имал „уговорка“ с компютрите на Световния депозитен център, или по-скоро (пак посредством тях) е инсценирал лъжливо търсене на моите трудове. Така или иначе, това е най-естествената, най-вероятната стратегия на субект, опериращ с понятието истина, без да има никаква представа за морал.

Пред мен изникна дилема: или да прекратя експеримента и да остана с празни ръце, или да го продължа, без да съм сигурен, че компютърът, който буквално изсмука моя живот, няма да продължи да го моделира по своя примитивен аршин. Разбирате ли сега на какво се обрекох? Бях избрал неблагоприятно за свой слуга могъщ, но тъпоумен демон, готов да ми пробутва своите просташки подаръци, без да мога нито да ги отхвърля, нито да ги отлича от истинските дарове на съдбата!... В науката също има мода. Станах популярен в кръга на специалистите по човеко-машинен диалог. Моите статии се публикуваха без протакане, а колегите ги обсъждаха с интерес. Но аз още не бях съобщил най-важното, което бях направил, защото не бях уверен в своята правота. С ужас си мислех, че успехите ми може би не са резултат на талант, а компютърна фалшификация и целият ми научен живот е „организиран“ по най-дребни и евтини стандарти. Опитвах се да си разясня ситуацията. Казвах си така: нека съм бездарник, който с помощта на компютър сее изкачил до върховете на славата, това показва, че системата функционира и машината, макар и грубо, изпълнява условията на експеримента. Но в същия миг някакъв ехиден глас ми напомняше: щом машината работи, значи твоите идеи, принципи и изчисления са правилни, ти си гений, направил откритие,

и значи трудовете ти може би са популярни и без „услугата“ на компютъра, който не проявява никакви забележителни способности... Стигнах до парадокс, до задънена улица, можех да се побъркам, понякога ми се струваше, че наистина откачам...

Веднъж се сетих, че по-рано въведох в съзнанието на компютъра неопределеното понятие „любов“. Ето това е средството, което ще ми помогне да разбера нещичко, си помислих. Сега вече нямаше какво да губя и реших да усложня експеримента, да въведа в машината допълнителна задача — както правят военните по време на маневри. В няколко психоинтелектуални сеанса поставих пред компютъра цел: да моделира съответно поведение върху понятието любов. По някакъв начин машината трябваше да изобрази стремежа и докосването до любовта и аз вече се досещах какво ще предприеме тя. В наше време, когато желаещите разполагат с мощния машинен парк на различните клубове за запознанства и брачни кантори, за компютъра не е трудно да претърси всички електронни картотеки и да ми избере партньорка, която би ме задоволила изцяло. Тогава на Герион пристигна Регина. Невероятно бързо се сближихме, усетихме се с максимална пълнота. Няколко седмици след тази зашеметяваща радост реших, че не може в един нормален и обикновен човешки живот да съществува подобно щастие. Прекалено съвършен и дяволски изтънчен бе нашият съюз. Проклет компютър, мислих си, с такава сатанинска точност е изчислил и подбрал двете човешки половинки, че сега те се чудят какво да правят с щастieto си!...

И знаете ли от какво най-много страдах? От оскърбено самолюбие и от обида за целия човешки род. Нима това е всичко? Нима това е цялостният човек с неговото щастие и нещастие, обърканост и простота, грехове и доблест? Оказва се, че просто е необходимо да се сложат базовите данни — и съдбата на всеки ще бъде пресметната по оптимален вариант, при това така, че щастие ще удави човечеството... На всичко отгоре Регина ми разказа за опитите на Мински. Бях готов да се разплача, когато разбрах, че може би скоро ще преодолеем глада, ще потекат реки от мед и масло. Ето, казах си, сега наистина идва краят. Мински ще направи материален хляб, а аз — хляб духовен, и всички ние ще потънем в угодно еснафско изобилие. Защото, ако синтезаторите започнат да превръщат камъните в хляб, а компютрите да разбират заплетените и мъчителни проблеми на

човешкото битие, машините ще задоволят и най-взискателните, и най-опърничавите. Всичко това е много удобно, но другото му име е смърт! Имах чувството, че съм създателят на атомната бомба, понякога смяхах, че съм луд. Нали още нямах доказателства, че компютърът се справя със задачите на експеримента?... Беше ми необходим еднозначен и недвусмислен краен резултат, а такъв нямах нито по програмата „Истина“, нито по програмата „Любов“. Всичко, което ми се случи, можеше да се изтълкува и така, и другояче. Не знаех откъде идва моята слава и моята обич — дали е действителен, реален живот, или майсторски фалшификат на компютъра.

Понякога в разговор с колеги нарочно им подсказвах неточности във формулировките, слабости в аргументите и други недостатъци на моята работа, за да бъде разобличен, ако се окаже, че е само лукавост на компютъра. По същия начин постъпвах и в отношенията си с Регина. Като че ли някакъв бяс ме тласкаше да правя отвратителни и разюздани постъпки. С цялата си душа желях Регина да ме намрази и да ме отблъсне завинаги. Тогава щях да си кажа: все пак компютърът е глупак, не може да предвиди всичко и затова човекът ще продължава да живее по своя воля и желание.

В какви ли не увъртания се впусках, какви ли не болезнени фантазии измислях, само и само да си докажа, че не е възможно човекът да бъде изчислен като логаритмична таблица! Безразлично ми беше какво ще си мислят за мен. Започнах да откривам странно, противоестествено удоволствие в жестоката игра на всепозволеност и падах все по-ниско в бездните на някакъв нравствен садизъм. Измъчих до невъзможност Регина. Превърнах се в чудовище. Не зная с какво щеше да свърши всичко това, но Регина ме спаси. А може би обратното — ме погуби?... Веднъж тя падна на колене пред мен и ме замоли. Така отчаяно призоваваше към милосърдие, че за пръв път от толкова месеци ме обхвана срам. Отчаян избягах от всички и няколко дни размишлявах какво ще правя нататък. И ето, някак много спокойно и просто реших да реализирам последния си експеримент. Искрено се зарадвах, като обмислих всичко и разбрах, че той наистина ще бъде последен. Програмата на експеримента се казваше „Смърт“.

Да, с потресаваща яснота разбрах: единственото неопровержимо нещо на този свят е смъртта! Какво може да бъде по-очевидно и по-нагледно от нея? Истина, любов, справедливост, почтеност — всички

тези неопределени понятия не бяха подходящи за експеримент от самото начало, тъй като са безгранични не само за компютъра, който не е в състояние да схване и стотна част от техния смисъл, но и за самия мен. Разбрах в какво се състоеше принципната ми грешка: целите на експеримента не бяха формулирани правилно. Как можех да проверя действието на системата, щом не знаех края на задачата? Защото да моделираш с компютър истината, трябва точно да знаеш какво е тя. За да моделираш любовта, трябва да знаеш що е любов. Само при положение, че имах строго дефинирани понятия за нещата, можех да направя сравнение с онова, което е създал компютърът. Но тези понятия затова и се наричат „неопределени“, защото човекът за цялата история на съществуването си не е успял да открие окончателния им смисъл и точните им граници. Сега можеше да ме спаси единствена смъртта.

В йерархията на човешката духовност смъртта заема особено място. Понятието за нея е също тъй мъгляво и неопределено, както и другите понятия на битието; но смъртта се отличава от всички тях с това, че въпреки своята многозначност и неопределеност има един абсолютно точен, физически смисъл. Истина, любов, добро, съвест — всички те са безплътни и неосезаеми. А смъртта във физическия ѝ смисъл — като липса на живот — е нагледна и проста и по никакъв начин не може да бъде оспорвана.

Краен резултат на експеримента по програмата „Смърт“ трябваше да стане моят собствен труп. Едра тогава, когато компютърът ме закопае, ще стане за всички очевидно, че моята система работи. В края на краищата няма сам да си режа вените! Нека компютърът ме преследва, а аз ще бягам, ще го лъжа, ще обърквам дирите си. Нека в изчислителните дири на МИНИКМ се лута програмата за моето убийство, нека интегралният мозък на Пояса ми слага капани, да предвижда моите действия, да преценява моите постъпки и накрая да *изчисли* самия мен! Тогава ще видим кой от двамата ще надделее, ще може ли човек да бъде сигурен, че компютърът не го познава докрай. Ако излезе, че го познава, скоро ще можем с лекота да моделираме земен рай, да устроим своя живот според прищевките си — тогава нека тази дяволска система умре заедно с мен!

Ето как изглеждаше моят замисъл, комисарю. Така че не съм програмирал в МИНИКМ убийство на Мински, както се изразихте, а

самоубийство. По-точно, експеримент върху себе си. Всеки учен според мен има право на това. Сигурно ви интересува как върви експериментът? О, да, продължава! Щом още съм жив, значи играта с компютъра продължава! Епизоди от тази игра в последно време сте наблюдавали на биостанциите. Защо на тях ли? Ще ви обясня.

Когато компютърът пристъпи към реализацията на програмата „Смърт“, аз се изплаших. Струваше ми се, че всеки миг земята ще се разтвори и ще потъне в нея. Нали разбирате, технически това бе напълно осъществимо. Затова си взех отпусका и спешно напуснах Герион. Но герионският компютър веднага посвети МИНИКМ в същността на експеримента. Сега опасността ме дебнеше навсякъде, където се намираха изчислителни центрове от висока класа. Всъщност доста време нищо не ми се случи. Недоумявах защо МИНИКМ се бави. Едва по-късно разбрах: в капана трябва да попадна сам. В условието на задачата влизаше моята смърт, а не и нечия друга. Значи аз не можех да бъда убит заедно с други хора. Какъвто и ход да изчисли за моята смърт, другите ще останат незасегнати. За първи път изпитах нещо като симпатия към педантичното тъпоумие на компютъра.

На първо време се стараех да има хора около мен. В хотелите винаги наемах стая с още някого. Изчаквах, но и компютърът не бързаше. Докога трябваше да се крия от идеята си, от собствения си експеримент? Трябваше да дам на МИНИКМ възможността активно да действа. Разбира се, няхах намерение да се подложа на пряк удар. Просто исках компютърът да се опита да предвиди моето поведение, да изчисли маршрута ми. Но те наистина трябваше да съществуват. Тогава се сетих за Мински и неговата идея за автотрофния синтез. Защо да не се интересувам, помислих си, докъде е стигнал той? А може би изобилието и реките от мед и масло са още далеч и напразно оплаквам човечеството? Тогава разработих маршрут: Нектар — Тетис — Мира и накрая Амброзия, където властвува Мински.

Останалото сигурно знаете по-добре от мен. Щом пристигнах на Нектар, веднага попаднах в смъртоносния радиационен поток. Компютърът от Нектар ме издебна да остана сам и изпрати заповед да се отворят предпазните резета. Спаси ме това, че в полдера се промъкнаха хората. Реших да бъда по-внимателен. Местният компютър от Тетис само ме поплаши с ракети, които кацаха с голямо

отклонение. Може би е просто съвпадение и в работата на сметачната машина да е имало смущения? Така и не успях да узная. Затова пък на Мира експериментът се прояви с пълна сила. Станалата експлозия е най-сериозното действие на МИНИКМ срещу мен. Усещах как примката се затяга около врата ми. Тук, на Амброзия, че чувствавах като смъртник, воден към ешафода. Днес, когато се раздвижиха стените и тази бяла гадост започна да изтича отвсякъде, помислих, че настъпва последното действие от моята схватка с компютъра. Той успя да предвиди почти всички мои действия и в крайна сметка ме вкара тук, в кесонната камера. Може би щях да успея да се измъкна на повърхността, а може би не. Тогава се появихте вие, комисарю, така че развръзката се отлага. Жалко! Уморих се от тази мъчителна игра. Надявах се, че днес всичко ще се реши. Защо се намесихте? На компютъра не са му нужни двама. На него съм му нужен само аз! Но вие сте тук, а това значи, че няма да има отговор...

— Грешите — казах аз. — Мен ме няма.

В системата за затопляне нещо не беше в ред, а може би компютърът беше решил да ни замрази? В камерата ставаше все по-студено. Бе изминал цял час, откакто се оказахме заключени в това тясно помещение. Изчислителният център на „Логос дейта“ ни гледаше със скритите в стените обективи и по всяка вероятност размишляваше какво да прави с нас.

След като „зарадвах“ Орача, той бавно се надигна и впери поглед в мен. В края на устните му имаше засъхнала кръв. Изведнъж се сетих как съвсем наскоро на Мидас дадох носната си кърпа на хубавата Лола Рейн.

— Казвате, че ви няма? — започна Орача. — Как да го разбирам?

— Много просто. Данните за мен са изтрети от паметта на машината. Тя дори не знае кой съм и какво съм. Като човек аз за нея не съществувам.

— Но това значи...

Орача огледа камерата. Някаква мъчителна мисъл се зараждаше в главата му. Изведнъж я разбрах.

— Значи — предпазливо продължих аз, — че тук сте... сам!

— Щом не съществувате за компютъра, тук съм сам... Сам!... Но защо тогава не се случва нищо? Защо не се бори с мен?! — Неговият глас премина в крясък.

Не беше трудно да си представя какво преживяваше сега този човек, живял толкова време с мисълта, че е жертва на компютъра. Вече цял час той е в неговите ръце, но програмата на експеримента, отнела толкова сили, не задействува. Разбихах за какво мисли Орача: страхуваше се да повярва, че и двете очевидни катастрофи на Нектар и Мира са обикновени случайности, които в Пояса са в изобилие. Тук, на Амброзия, той трябваше вече да бъде мъртъв, но все още бе жив. А тъй като компютрите не познават милосърдието, отново се натрупваше ужасното подозрение: няма никакво научно откритие, няма никаква програма „Истина — любов — смърт“, компютърът е абсолютно равнодушен към този, когото трябва да преследва, а станалите неприятности са просто жестоки съвпадения или игра на нерви. Всичко стремително се обръщаше наопаки. Благородната драма на идеите, интелекта и човешкия живот заплашваше да се обърне в празен съчинен фарс, а трагическият патос — в жалка ирония...

Погледнах Орача. Той наведе поглед. Стори ми се, че отчаянието постепенно падаше от лицето му — Орача изгаряше от срам. Сигурно се чувствуваше като ученик, свален с погледа на строгия учител от висотата на пламенното си въображение към унилата реалност на урока.

— Какво излиза... — лицето на Орача бавно поруменяваше. — Аз съм просто луд!... И няма нищо?!!

Мълчах, защото не знаех какво да отговоря. Измина цяла минута в напрегната тишина. Изведнъж се почувствувах гладен. И тогава забелязах... забелязах нещо, от което цялата ми душа се сви в плътно кълбо и се загнезди някъде под ребрата. Протегнах ръка и я сложих върху рамото на Орача. Думите трудно излизаха от гърлото ми:

— Вие... вие сте талантлив учен и добър човек... Макар и екстремист. Програмата върви отлично. Компютърът продължава да ви преследва.

Той обърна към мен безжизненото си лице.

— Откъде знаете?

— Погледнете.

Ето какво видях: стената заедно с вратата, която не успяхме да отворим, бавно, сантиметър след сантиметър, се приближаваше към нас. Това бе явна, демонстративна, очевидна смърт — същата, каквато изискваше експериментът. Известно време мълчаливо гледахме

стената. Струваше ми се, че никога през живота си не съм се чувствувал толкова нищожен. Две гадинки в бавно свиващата се длан на бога...

Изведнъж този страдалец за човечеството с безумен вид ме дръпна за ръкава:

— Но вие... вие тук!? Защо?!

Но на мен ми беше дошло до гуша от драми.

— Ще излезем оттук — отговорих му, преценявайки мислено дебелината на стената. — Да, ще излезем. И идеята ви вече няма да бъде тайна. Все пак вярвам, че някога човечеството ще се справи... Сложете си шлема. — Той с недоумение се подчини.

— Застанете тук и ме прикривайте. Ще пръска — казах аз и извадих бластера.

Експертите, пристигнали на Амброзия, установиха, че компютърът малко бе повишил температурата в колекторите, където се пазеше белтъчната плазма, синтезирана от Мински. Започнала ферментация, масата ѝ рязко нараснала и металните резервоари не издържали под натиска на тестото. Компютърът скалъпил няколко капана, за да хване Орача. Всички останали хора той изолирал, като ги заключил в камери, а в празните помещения включил режим на консервация. Естествено, нашите момчета успели да се измъкнат, макар автоматичното демонтиране на помещенията да им струвало много. Това бил поводът за стрелбата, преследването и другите каубойски номера. Добре, че никой от тях не носил със себе си бомба.

Пиша тези редове, когато следствието по делото на Орача е в пълен ход. Едновременно работят няколко комисии. Станалото се проучва и на по-високо ниво, но за резултатите не ни съобщават. Според мен дори и Мейдън не знае за тях. Обаче между нашите хора се разпространяват слухове, че случилото се на Амброзия се квалифицира като „суициден акт“. Ако наистина е така, аз приветствувам мъдростта на прокурорите, защото опитът за самоубийство не се наказва. Струва ми се, че сега е по-важно да съдим себе си, за да разберем защо трябваше да се стигне до този опит. Защо един умен човек, талантлив учен, който успя посредством компютър да моделира основните компоненти на човешката съдба — стремеж към

истина, любов, смърт — не се зарадва на това? Защо се изплаши, че под диктатурата на компютрите щастливото човечество отчайващо скоро ще се превърне в тълпа от празноглави гладници като стадо скотове.

Да, не са малко онези, които мислят, че човешката природа е долна и подла и че рано или късно целият човешки род, подмладен от могъществото на техниката, ще зарови глава в коритото и ще зашляпа в калта. Така някои „философи“, като Балуанг, оправдават духовния разврат, с който търгуват наляво и надясно. За съжаление по време на нашия разговор не успях достойно да му възразя. Но сега, след всички събития, в които бях участник, прекрасно знам какво да му отговоря. Просто бих му разказал за Орача. За човека, който предпочете да умре, отколкото да се примири с компютърното щастие. Разбираем ми е и близък неговият стремеж да докаже на машината и на себе си, че човекът въпреки всичко е много по-възвишен, по-сложен и по-богат от всяка компютърна програма, та дори и от това, което самият той мисли за себе си.

Много исках да опозная Орача отблизо. Сега съжалявам, че толкова дълго и глупаво го приемах за обикновен брейкър. За съжаление, когато го изведох от кесонната камера и свалих белезниците му, вече нямаше време за философски разговори. На следващия ден дойде Мейдън, взе Орача със себе си и повече не го видях. Обявиха делото за секретно и аз така и не разбрах истинското му име, за мен той си остана до края Орача. Единственото, което знам, е, че работи като кибернетик и родният му език е руски.

А важно беше да се разбере откъде се появяват такива личности, в какви условия израстват, какво оказва влияние върху тях и с какви идеали се възпитават те. Затова призовавам: нека с делото на Орача се занимават не само нашите — служителите на ООН, полицаите и юристите, но и учените — социолози, философи. Може би това ще помогне хората, които днес се стремят към „Сапунените клубове“, да стават все по-малко. Засега те са много, ужасно много. И понякога ми се струва, че броят им нараства...

Не, все пак не знам накъде отива човечеството.

Непрекъснато ме обземат съмнения. Когато на моите астероиди се занимавам с нелегалните кръчми, „Сапунените клубове“ и с другата проникваща в Космоса свинщина, започвам да мисля, че Балуанг

донякъде е прав. Но когато си спомням кесонната камера, гласа на Орача, драмата на човешкия живот, който премина пред моите очи, започвам де се съмнявам: наистина ли дяволът ще дари в изобилие хората с „хляб духовен“? И толкова ли е ненаситен човешкият стремеж да го вкухва без труд и пот?

[1] Лука, гл.13, стр.24 ↑

[2] Централен вътрешен двор в древноримски дом. — Б.пр. ↑

[3] Чупя, ломя (англ.) — Б.а. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.